

चाणक्य मंडल परिवार

CMP-CSAT-01

प्रश्नपुस्तिका

राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा
CSAT

एकूण प्रश्न : 50

वेळ : 1 (एक) तास

एकूण गुण : 100

सूचना

- (1) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे न विसरता नमूद करावा.
- (2) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 50 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. असा तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.
- (3) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनात बॉलपेनने लिहावा.
- (4) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे.
- (5) ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून पहावा.
- (6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.
- (7) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत.
- (8) प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच “उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चुकीच्या उत्तरांसाठी एक तृतीयांश गुण वजा करण्यात येतील”.
- (9) प्रश्नपुस्तिकेमध्ये विहित केलेल्या विशिष्ट जागीच कच्चे काम (रफ वर्क) करावे.

परीक्षा-क्रमांक

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

चाणक्य मंडल परिवार

1. राज्यामध्ये प्लॅस्टिक बंदी लागू करण्यात आली आहे. पण काही फेरीवाले, भाजीवाले असे किरकोळ वस्तू विकणारे लोक अजूनही प्लॅस्टिक पिशव्यांचा वापर करताना तुम्हाला आढळले आहेत. याबाबत त्यांना विचारले असता ग्राहकांकडून सामान ठेवण्यासाठी पिशव्यांची मागणी होत असल्याचे त्यांनी सांगितले आहे आणि इतर पर्यायी पिशव्यांचे दर त्यांना परवडत नसल्याने प्लॅस्टिकचा वापर करणे अपरिहार्य असल्याचे तुमच्या लक्षात आणून दिले आहे. तुम्ही
- (1) रद्दीपासून पिशव्या बनविण्याचा व्यवसाय सुरू करण्यासाठी त्यांच्यामधीलच काहींना मदत आणि मार्गदर्शन कराल व प्लॅस्टिकचा वापर थांबविण्याची त्यांना विनंती कराल.
 - (2) ग्राहकांना प्लॅस्टिकवर बंदी असल्याचे सांगून पिशवी देता येणार नाही हे स्पष्टपणे सांगण्याची विनंती विक्रेत्यांना कराल.
 - (3) स्थानिक प्रशासनाकडे याबाबत लेखी तक्रार नोंदवाल आणि शासनाने अशा विक्रेत्यांना पर्यायी पिशव्या कमी दराने उपलब्ध करून देण्याची विनंती कराल.
 - (4) प्लॅस्टिकवर बंदी असल्याने त्यांच्यावर कायदेशीर कारवाई होऊ शकेल हे त्यांच्या लक्षात आणून घ्याल व त्यांनी दुसऱ्या पर्यायांचाच वापर करणे आवश्यक असल्यावर भर घ्याल.

A plastic ban has been imposed in the state. But you still find people who sell some grocery items, such as vegetables, etc. are using plastic bags. When asked about this, they said that the bags are being demanded by the consumers for the goods and they have reminded you that the use of plastic is indispensable for the prices of other alternative bags. You

- (1) Help and guide some of them to start the business of making garbage bags and urge them to stop using plastic.
- (2) You will request that the seller explicitly state that the bag cannot be given to the customers because of the plastic ban.
- (3) Report the matter to the local administration in writing and request that the Government provide alternative bags to such vendors at lower rates.
- (4) Remind them that due to plastic ban legal action can be taken against them and emphasize that they must use other options.

2. तुम्ही एका जिल्ह्याचे जिल्हाधिकारी आहात. जिल्हाधिकारी या नात्याने तुमची मुख्य जबाबदारी कायदा व सुव्यवस्था राखणे व त्या क्षेत्राचा विकास साधणे ही आहे. त्या जिल्ह्यातील एका क्षेत्रामध्ये एक नामांकित कंपनी आपला कारखाना उभारत आहे आणि त्या कारखान्याला काही लोकांच्या गटाचा विरोध आहे. त्या गटाच्या मते, त्यांची जमीन संपादित करताना त्यांना योग्य मोबदला देण्यात आला नाही. त्यामुळे ते मागणी करत आहेत की, एकतर त्यांना योग्य मोबदला द्यावा किंवा जमिनी परत कराव्यात. अशातच एका राजकीय पक्षाने त्या गटाला पाठिंबा दिला असून ते कंपनीविरोधात निदर्शने करत आहेत. परिस्थिती चिघळण्याची चिन्हे दिसत आहेत. अशा परिस्थितीमध्ये तुम्ही काय कराल?
- (1) परिस्थिती हाताबाहेर जाऊ नये यासाठी राजकीय पक्षाला निदर्शनांमध्ये सहभागी होण्यास मनाई कराल.
 - (2) संबंधित गटाला पटवून द्याल की त्यांना दिलेला मोबदला हा शासनाच्या नियमानुसार आहे आणि त्यांची जास्त मोबदल्याची मागणी चुकीची आहे.
 - (3) ज्या शेतकऱ्यांची जमीन संपादित केलेली आहे अशा शेतकऱ्यांना नोकरी देण्यास सांगाल.
 - (4) ज्या लोकांची जमीन संपादित केली आहे त्यांचे संभावित किती नुकसान झाले याचे मूल्यांकन कराल आणि दोन्ही पक्षांचा विचार करून मोबदल्याचे नवीन पॅकेज तयार कराल.

You are the Collector of a district. As the Collector, your main responsibility is to maintain law and order and develop the area. In one area of that district, a reputed company is setting up its factory, and that factory is opposed by a group of people. According to the group, they were not paid due compensation while editing their land. Therefore, they are demanding that they either pay fair compensation or return the land. Similarly, a political party has supported the group and they are protesting against the company. There are signs of things getting worse. What would you do in such a situation?

- (1) You will forbid the political party to participate in the demonstrations so that the situation does not go out of hand.
- (2) Convince the concerned group that the compensation paid to them is in accordance with the rule of the government and that their demand for excessive compensation is wrong.
- (3) Ask to employ the farmers whose land is acquired.
- (4) Assess the potential damage to the people whose land has been acquired and consider a new package of compensation for both parties.

3. तुम्ही एका प्रशासकीय विभागाचे प्रमुख आहात. तुमच्या विभागामध्ये एक कर्मचारी काही दिवसांपूर्वी रुजू झाला असून तो अतिशय उत्तमरीतीने काम करत आहे. त्याचे काम पाहून तुम्ही त्याला आता एका नवीन प्रकल्पाची जबाबदारी सोपवली आहे. यामुळे तुमच्या काही जुन्या कर्मचाऱ्यांमध्ये यावरून नाराजीचे वातावरण निर्माण झाले आहे. त्यांच्यामध्ये नवीन कर्मचाऱ्याला एवढी जबाबदारी देऊ नये. तुम्ही -
- (1) त्यांच्या शंका आणि त्यामागील हेतू समजून घेण्याचा प्रयत्न कराल व त्याचे निरसन कराल.
 - (2) तुम्ही त्या कर्मचाऱ्याच्या कामगिरीला बघून हा निर्णय घेतला असल्यामुळे इतरांच्या नाराजीकडे दुर्लक्ष कराल.
 - (3) नवीन कर्मचाऱ्याला सुद्धा कुठलाही भेदभाव न करता केवळ कामगिरी वरच मोजले जाईल, अशी हमी इतर कर्मचाऱ्यांना द्याल.
 - (4) त्यांच्या नाराजीमुळे आपला विचार बदलाल व त्या नवीन कर्मचाऱ्याकडून जबाबदारीचे काम काढून घ्याल.

You are the head of an administrative department. An employee in your department was hired a few days ago and is doing very well. Seeing his work, you have now entrusted him with a new project. This has created resentment among some of your old employees. They should not be given that much responsibility to a new employee. You-

- (1) Try to understand their doubts and the motives behind them and resolve them.
- (2) Because you have made this decision by looking at the performance of that employee, you will ignore the displeasure of others.
- (3) Assure other employees that the new employee will be counted solely on performance without any discrimination.
- (4) Their displeasure will change your mind and discharge responsibility for that new employee.

4. तुम्ही दुष्काळी पट्ट्यातील एका भागाचे प्रशासकीय अधिकारी आहात. तेथील एका गावामध्ये 'पाणी अडवा- पाणी जिरवा' या प्रकल्पाची जबाबदारी तुमच्यावर सोपवण्यात आलेली आहे. तुमच्या अंतर्गत काम करणाऱ्या काही अधिकाऱ्यांनी तक्रार केली आहे की, गावकरी या कामी त्यांना सहकार्य करत नाहीत. तर तुम्ही-

- (1) तुमच्या सहकाऱ्यांना योग्य ती सर्व मदत मिळण्यासाठी संबंधित पंचायतीला विनंती कराल.
- (2) ग्रामस्थांना कोणताही त्रास होणार नाही याची शहानिशा करण्यासाठी प्रकल्पाच्या योजनेमध्ये बदल कराल.
- (3) ग्रामस्थांच्या सहकार्य न करण्याच्या नेमक्या अडचणी कोणत्या आहेत त्या समजून घ्याल व त्यांचे निराकरण करण्याचा प्रयत्न कराल.
- (4) गावकऱ्यांकडे लक्ष न देता तुमच्या सहकाऱ्यांना काम सुरू ठेवायला सांगाल.

You are the administrative officer for a portion of the drought belt. In one of the villages in the area you are entrusted with the responsibility of the project 'Pani Adawa - Pani Jirwa'. Some of the officers working under you complain that the villagers do not cooperate with them. So you-

- (1) Request the relevant panchayat to get all the help that your colleagues deserve.
- (2) Make changes to the project plan to ensure that villagers do not suffer.
- (3) Understand what are the difficulties of villagers of not cooperating and try to solve them.
- (4) Ask your colleagues to continue working without paying attention to the villagers.

5. आपण कालबद्ध प्रकल्प हाताळत आहात. प्रोजेक्ट आढावा बैठकी दरम्यान आपल्याला आढळले की कार्यसंघाच्या सदस्यांच्या सहकार्यांच्या अभावामुळे प्रकल्पाला उशीर होण्याची शक्यता आहे. आपण...

- (1) संघाच्या सदस्यांना त्यांच्या असहकार्याबद्दल चेतावणी द्याल.
- (2) असहकार्याची कारणे पहाल.
- (3) संघातील सदस्यांच्या बदलीची मागणी कराल.
- (4) कारणे सांगत मुदत वाढविण्यास सांगाल.

You are handling a time-bound project. During the project review meeting, you find that the project is likely to get delayed due to lack of cooperation of the team members. You would...

- (1) warn the team members for their non-cooperation.
- (2) look into reasons for non-cooperation.
- (3) ask for the replacement of team members.
- (4) ask for extension of time citing reasons.

6. एका दुर्गम भागात नदीवर धरण बांधण्याचे काम सुरू असताना तेथील स्थानिक लोकांनी हे काम थांबविण्यासाठी मोर्चा काढला आहे. कारण काही लोकांनी चुकीची माहिती दिल्यामुळे त्यांना असे वाटत आहे की या धरणामुळे त्यांना अनेक समस्यांना सामोरे जावे लागेल. परंतु वास्तविक पाहता ते लोक धरणापासून सुरक्षित अंतरावर असल्याने त्यांना कोणताही धोका होणार नाही याची शासनाने संपूर्ण काळजी घेतलेली आहे. तुम्ही एक प्रशासकीय अधिकारी आहात आणि हा मोर्चा थांबवून धरणाचे काम पूर्णत्वास नेण्याची जबाबदारी तुमच्यावर सोपविण्यात आलेली आहे. तुम्ही काय कराल?
- (1) त्या ठिकाणी पोलिस बंदोबस्त कराल व जनतेमध्ये जागृती निर्माण करून काम सुरू ठेवाल.
 - (2) स्थानिक लोकांवर दमदाटी करून मोर्चा थांबवण्यास सांगाल.
 - (3) तत्काळ बांधकाम थांबून प्रथमतः स्थानिक लोकांना धरणामुळे होणारे फायदे समजावून सांगाल.
 - (4) स्थानिक लोकांशी प्रत्यक्ष भेटून लोकांच्या सुरक्षिततेबाबत धरण बांधण्यापूर्वी केलेले सर्वेक्षण आणि आखलेली नियमावली समजावून सांगाल व त्यांना सुरक्षिततेची हमी द्याल.

While construction of a dam on a river in a remote area has been started, locals have taken a march to stop it. Because some people give false information, they think they will face many problems because of this dam. But in fact, since the people are at a safe distance from the dam, the government has taken full care of them. You are an administrative officer and you are entrusted with the task of stopping this march and completing the dam work. What will you do?

- (1) Police will be organized at that place and will continue to create awareness among the masses.
- (2) Ask the locals to stop the march by storming.
- (3) First stop the construction and explain to locals the benefits of the dam.
- (4) Meet with the local people and explain the survey and the rules and regulations that were taken before the dam was constructed to guarantee the safety of the people.

7. एक जबाबदार शिक्षक आणि शिक्षण विभागाचे अधिकारी म्हणून खालील परिस्थितीमध्ये तुम्ही कोणत्या कृतीला प्राधान्य द्याल?
- आपल्या एकूण लोकसंख्येपैकी 32% प्रमाण असलेल्या 12 ते 14 वर्षे वयोगटातील तरुण मुले व मुली शारीरिक संप्रेरकांमुळे होणारे बदल, स्पर्धेमध्ये अधिक गुणवत्तेसाठी घरच्यांचा वाढत असलेला दबाव, समाजातील अनेक प्रलोभनांचे आकर्षण, समाजातील लैंगिक अत्याचार इत्यादींमुळे तणावाखाली असतात असे पाहण्यात आले आहे. याच बरोबर आई-वडिलांचे पाल्यांकडे असलेले दुर्लक्ष, खाण्याच्या आरोग्याला हानीकारक सवयी, दैनंदिन कार्यातील विस्कळितपणा या गोष्टी त्यांना नैराश्य, आत्महत्या याकडे घेऊन जाते.
- (1) त्यांच्या आई-वडिलांचे समुपदेशन करण्याला
 - (2) सुरू असलेल्या शिक्षण पद्धतीत बदल करून तरुण गटाला योग्य मार्गदर्शन करण्याला
 - (3) त्या तरुण गटाला आणि त्यांच्या आई-वडिलांना समुपदेशन देऊन तरुणांना अभ्यासक्रमाबरोबरच सामाजिक आणि विधायक कार्यक्रमांमध्ये गुंतवण्याला
 - (4) पालकांच्या समुपदेशनासोबत सर्व संबंधित तरुण-तरुणींना आत्महत्याकडे वळविण्याची शक्यता दर्शविणाऱ्या सर्व प्रलोभनांपासून दूर ठेवण्याला

As a responsible teacher and officer of the Department of Education, which of the following situations would you prefer to do?

- Young boys and girls between the ages of 12 and 14, who account for 32% of our population, are under stress due to changes in physical hormones, increased pressure on families to excel in competition, the attractiveness of many social temptations, sexual abuse in the community. At the same time, parents' neglect of their children, harmful eating habits, daily disruption of their lives lead them to depression, suicide.

- (1) To mentor their parents.
- (2) To guide the young group in the right way by changing the existing education system.
- (3) To engage the youth in the curriculum as well as social and constructive programs by advising the youth group and their parents.
- (4) Avoiding all temptations that may lead to suicidal behavior, including parenting counseling.

8. आपण एका विभागाचे व्यवस्थापक आहात. आपल्या वडिलांची बायपास शस्त्रक्रिया होणार असल्याचे समजल्यामुळे आपल्या अधीनस्थांपैकी एकाला त्याच्या कुटुंबाची समस्या आहे. परंतु त्याच वेळी आपण हाती घेतलेल्या सध्याच्या एका प्रकल्पासाठी तो अधीनस्थ असणे अत्यंत आवश्यक आहे. अधीनस्थाला दोन आठवड्यांची सुट्टी हवी आहे. तुम्ही काय कराल?
- (1) आपल्या वडिलांबद्दलचे त्यांचे कर्तव्य अधिक महत्वाचे आहे याची हमी देऊन त्याला पाठिंबा द्याल.
 - (2) कर्मचाऱ्याच्या परिस्थितीबद्दल सहानुभूती न दाखवता त्याला थांबण्यास सांगाल.
 - (3) पूर्ण करण्याच्या प्रकल्पाची वाढीव मुदत मिळवाल कारण कर्मचारी खूप कार्यक्षम आहे आणि आपण दुसऱ्या कोणावरही विश्वास ठेवू शकत नाही.
 - (4) ते काम समान कार्यक्षमतेच्या इतर कर्मचाऱ्याकडे वर्ग करून त्याला रजा द्याल.

You are the manager of one of the department. You get to know that one of the subordinates is having a problem with his family, since his father is supposed to undergo a bypass surgery. But at the same time the subordinate is very important for the current project which you have undertaken. The subordinate wants two-weeks' leave. What would you do?

- (1) Give him your support by assuring him that his duty towards his father is more important.
- (2) Not empathise with the employees situation and ask him to stay.
- (3) Get the extension to the project to be submitted as the employee is very efficient and you can't trust anyone else.
- (4) Transfer the work to some other employee of similar calibre and give him a leave.

9. आपल्याकडे एक फार्मास्युटिकल कंपनी आहे. आपणास अशी माहिती मिळाली आहे की जो कोणी कर्मचारी नाही त्याने विशिष्ट क्षेत्रात विशिष्ट प्रकारच्या गोळ्यांमध्ये भेसळ केली आहे, ज्यामुळे त्या भागात काही जण मृत्युमुखी पडले आहेत. या घटनेचा आपल्या कंपनीच्या प्रतिष्ठेवर नकारात्मक परिणाम होऊ शकतो. अशा प्रकारच्या संकटात तुम्ही काय कराल?
- (1) कंपनीच्या प्रतिष्ठेवर नकारात्मक परिणाम होऊ नये म्हणून तुम्ही लोकांना जागरूक करण्यासाठी मोहीम सुरू करणार नाही.
 - (2) लोकांना जागरूक करण्यासाठी आणि त्या विशिष्ट क्षेत्रातील गोळ्या परत जमा करण्याची मोहीम सुरू कराल.
 - (3) संपूर्ण देशामधून नव्हे तर विशिष्ट क्षेत्रातील गोळ्या परत जमा कराल.
 - (4) या परिस्थितीकडे दुर्लक्ष करून पुन्हा अशी वेळ येणार नाही याची काळजी घ्याल.

You have a pharmaceutical company. You have received the information that someone who is not an employee has tampered with a certain type of tablets in a specific area, which has caused some deaths in in that area. This incident can have negative effect on your company's reputation. In that type of crisis, what will you do?

- (1) In order to avoid in negative effect on company reputation you will not launch campaign to alert the people.
- (2) Launch a campaign to alert the people and recall the tablets from the specific area.
- (3) Recall the tablets from only the specific area and not the whole country.
- (4) Regardless of the situation, be careful that there is no such time again.

10. तुम्ही पोलिस खात्यातील एका वरिष्ठ पदावर आहात. तुम्ही ज्या कार्यक्षेत्रामध्ये काम करता तेथील विधिमंडळाच्या निवडणुका जाहीर झालेल्या असल्याने विविध पक्षांच्या राजकीय नेत्यांच्या जाहीर सभांचे आयोजन करण्यात आलेले आहे. त्या सभेचे आयोजन हे गणेशोत्सवाच्या दिनी असल्याने सांस्कृतिक कार्यक्रम आणि जाहीर सभा अशा दोन्ही ठिकाणी बंदोबस्तासाठी पोलिस कर्मचाऱ्यांचा अतिरिक्त ताफा लागणार आहे. परंतु गणेशोत्सव देशभर साजरा केला जात असल्यामुळे अतिरिक्त पोलीस कर्मचारी मिळणे अशक्य आहे. तुम्ही-
- (1) राज्याच्या मुख्यमंत्र्यांशी संपर्क साधून अतिरिक्त पोलिस कर्मचाऱ्यांचा गट उपलब्ध करून देण्याची विनंती कराल.
 - (2) जाहीर सभांचे आयोजन करणाऱ्या राजकीय पक्षांची भेट घेऊन जाहीरसभा पुढे ढकलण्याची विनंती कराल.
 - (3) तुमच्या सहकाऱ्यांना योग्य प्रशिक्षण व मार्गदर्शन देऊन दोन्ही कार्यक्रम नियोजनबद्ध पद्धतीने पार पाडाल.
 - (4) या समस्येतून सुटका मिळविण्यासाठी त्या कालावधीपुरते रजेवर निघून जाल.

You are in a senior position in the police department. Since the election of the Legislature has been announced in the jurisdiction where you work, public meetings of political leaders of various parties have been organized. Since the meeting is organized on the day of Ganeshotsav, there will be an additional gap between police personnel for arranging both cultural events and public meetings. But since Ganeshotsav is celebrated all over the country, it is impossible to get additional police personnel. You-

- (1) Contact the Chief Minister of the state and request that a group of additional police personnel be made available.
- (2) You will meet the political parties organizing the public meetings and request that the assembly be postponed.
- (3) Provide proper training and guidance to your colleagues and carry out both events in a planned way.
- (4) You will be on leave for a period of time to get rid of this problem.

11. एक व्यक्ती बसने जवळपास दोन तासांच्या अंतरावर असलेल्या दूरच्या गावात राहते. गावकऱ्याचा शेजारी एक अतिशय शक्तिशाली जमीनदार आहे जो गरीब गावकऱ्याची जमीन जबरदस्तीने बळकावण्याचा प्रयत्न करत आहे. तुम्ही जिल्हादंडाधिकारी आहात आणि स्थानिक मंत्र्याने बोलावलेल्या बैठकीत व्यस्त आहात. गावकरी सर्व मार्गाने, बसने आणि पायी, तुम्हाला भेटण्यासाठी आला आहे आणि शक्तिशाली जमीनदाराकडून संरक्षण मिळावे यासाठी अर्ज दिला आहे. गावकरी तासनतास सभामंडपाबाहेर थांबतात. तुम्ही मीटिंगमधून बाहेर पडत आहात आणि दुसऱ्या मीटिंगला धावत आहात. अर्ज सादर करण्यासाठी गावकरी तुमचा पाठलाग करतात. तुम्ही काय कराल?

- (1) तुम्ही तुमच्या पुढच्या मीटिंगमधून परत येईपर्यंत त्याला आणखी दोन तास थांबायला सांगाल.
- (2) त्याला सांगाल की हे प्रकरण कनिष्ठ अधिकाऱ्याने हाताळायचे आहे आणि त्याने तो अर्ज त्याला द्यावा.
- (3) तुमच्या एका वरिष्ठ अधीनस्थ अधिकाऱ्याला फोन कराल आणि त्याला गावकऱ्यांची समस्या सोडवायला सांगाल.
- (4) त्याच्याकडून त्वरीत अर्ज घ्याल, त्याला त्याच्या समस्येबद्दल काही संबंधित प्रश्न विचाराल आणि नंतर मीटिंगला जाल.

A person lives in a far off village which is almost two hours by bus. The villager's neighbour is a very powerful landlord who is trying to occupy the poor villager's land by force. You are the District Magistrate and busy in a meeting called by a local Minister. The villager has in all the way, by bus and on foot, to see you and give an application seeking protection from the powerful landlord. The villager keeps on waiting outside the meeting hall for hours. You come out of the meeting and are rushing to another meeting. The villager follows you to submit his application. What would you do?

- (1) Tell him to wait for another two hours till you come back from your next meeting.
- (2) Tell him that the matter is actually to be dealt by a junior officer and that he should give the application to him.
- (3) Call one of your senior subordinate officers and ask him to solve the villager's problem.
- (4) Quickly take the application from him, ask him a few relevant questions regarding his problem and then proceed to the meeting.

12. तुम्ही जिल्हादंडाधिकारी असलेल्या तुमच्या जिल्ह्यात साखरेचा तुटवडा आहे. लग्न समारंभासाठी जास्तीतजास्त ३० किलोसाखर सोडावी, असा आदेश शासनाने दिला आहे. तुमच्या जवळच्या मित्राच्या मुलाचे लग्न होत आहे आणि तुमचा मित्र तुम्हाला त्याच्या मुलाच्या लग्नासाठी किमान ५० किलो साखर सोडण्याची विनंती करतो. तुम्ही त्याला याविषयावर सरकारच्या निर्बंधांबद्दल सांगता तेव्हा तो नाराजी व्यक्त करतो. तुम्ही जिल्हादंडाधिकारी असल्याने तुम्ही कितीही रक्कम सोडू शकता, असे त्याला वाटते. तुम्हाला त्याच्याशी तुमची मैत्री खराब करायची नाही. अशा परिस्थितीत तुम्ही परिस्थितीला कसे सामोरे जाल?
- (1) तुमच्या मित्राने विनंती केलेली अतिरिक्त साखर सोडाल.
 - (2) तुमच्या मित्राला अतिरिक्त रक्कम नाकारून नियमांचे काटेकोरपणे पालन कराल.
 - (3) तुमच्या मित्राला सरकारी सूचनांची प्रत दाखवाल आणि नंतर नियमात नमूद केल्यानुसार कमी रक्कम स्वीकारण्यासाठी त्याला राजी कराल.
 - (4) त्याला थेट वाटप प्राधिकरणाकडे अर्ज करण्याचा सल्ला द्याल आणि त्याला कळवाल की आपण या प्रकरणात हस्तक्षेप करत नाही.

There is a shortage of sugar in your District where you are the District Magistrate. The Government has ordered that only a maximum amount of 30 kg sugar is to be released for wedding celebrations. A son of your close friend is getting married and your friend requests you to release at least 50 kg sugar for his son's wedding. He expresses annoyance when you tell him about the Government's restrictions on this matter. He feels that since you are the District Magistrate you can release any amount. You do not want to spoil your friendship with him. In such circumstances, how would you deal with the situation?

- (1) Release the extra amount of sugar which your friend has requested for.
- (2) Refuse your friend the extra amount and strictly follow the rules.
- (3) Show your friend the copy of the Government instructions and then persuade him to accept the lower amount as prescribed in the rules.
- (4) Advise him to directly apply to the allotting authority and inform him that you do not interfere in this matter.

13. तुम्ही एका संस्थेत अध्यापक व संशोधक म्हणून काम करता आहात. तुम्ही सादर केलेल्या मागणीच्या आधारे मोठ्या औद्योगिक गटाने दिलेल्या निधीतून तुम्ही एका संशोधन प्रकल्पाचे प्रमुख म्हणून काम पाहत आहात. या प्रकल्पात तुमच्या देखरेखीखाली अनेक कनिष्ठ संशोधक त्यांच्या डॉक्टरेट पदवीसाठी काम करत आहेत. एक स्त्री संशोधिका तुम्ही तिला पदवी मिळवून द्यावी अशी मागणी करणत आहे. तुम्ही तिची मागणी पूर्ण केली नाही तर तुम्हाला लैंगिक छळाच्या बहाण्याखाली तुरुंगात टाकण्याची धमकी तिने दिलेली आहे.
- (1) या विद्यार्थिनीकडून होणारा छळ टाळण्यासाठी काही महिन्यांची रजा घ्याल.
 - (2) या समस्येबाबत वरिष्ठांशी व सहकाऱ्यांशी चर्चा करून या विद्यार्थिनीबाबत उपयुक्त कार्यवाही कराल.
 - (3) विद्यार्थिनीला दुसऱ्या मार्गदर्शकाबरोबर काम करण्याची व तिच्या इच्छेनुसार पदवी मिळवण्याची विनंती कराल.
 - (4) या विद्यार्थिनीला तिच्या संशोधन कार्याचे महत्त्व समजायला व ते पूर्ण करण्यासाठी धीर द्यायला मदत देण्यासाठी तिच्या समुपदेशनाची व्यवस्था कराल.

You are working as a teacher and researcher in one institute. You are heading a research project that is funded by a large industrial group on the basis of your proposal. Many junior researchers are working under you for their doctoral degrees in this project. One female researcher asks you to help her get the degree. She threatens to put you behind bars under the pretext of sexual harassment if you don't fulfill her demand. You will

- (1) go on leave for few months to avoid harassment from this student.
- (2) discuss the matter with seniors and colleagues and then take viable action against this student..
- (3) request the student to work with another guide and get a degree as per her wish..
- (4) arrange for counseling of this student for helping her to understand the importance of her research work and have the patience needed to get it done.

14. पाच दिवसांच्या सुट्टीत तुम्ही दुर्गम ग्रामीण ठिकाणी राहणाऱ्या मित्राला भेटण्यासाठी आला आहात. भटकत असताना तुम्हाला वाटेत त्या भागातील विधानसभा सदस्याच्या व्यवस्थापनाखाली चालणारी निवासी आश्रम शाळा लागली. तुमचा मित्र हा विधानसभा सदस्य प्रमुख असलेल्या अन्य संस्थेचा कर्मचारी आहे. ही शाळा मुख्य रस्त्यापासून तसेच गावच्या वस्तीपासून दूर आहे. तुम्ही शाळेच्या आवारात गेलात आणि तुम्हाला शाळेच्या ओट्यावर सहा मुले बसलेली दिसली. इतर सर्व खोल्यांना टाळी लावली होती व आसपास कोणीही नव्हते. चौकशी केल्यावर तुम्हाला समजले की ती त्या शाळेची मुले असून ती त्यांच्या पालकांची त्यांना घरी घेऊन जाण्यासाठी वाट पाहत आहेत. ती मुले अन्नाशिवाय दोन दिवस आहेत. ही मुले लाजाळू असलेल्या कोरकू समाजतील असल्याने गाववाल्यांना भेटून त्यांच्यात मदत करण्याची विनंती करण्याचे धाडस नाही. तुमचा मित्र स्वतःच्या नोकरीची काळजी असल्याने तुम्हाला या मुलांना नशीबावर सोडण्याची आणि आवारातून त्वरीत बाहेर पडण्याची विनंती करत आहे. तुम्ही,
- (1) गावकऱ्यांना बोलावून या मुलांची काळजी घेण्याची त्यांना विनंती कराल आणि स्वतःला व मित्राला गुंतवून न घेता तरुणांच्या गटाला माध्यमांतील काही व्यक्तींना बोलावून या घटनेची कथा बनवण्यात पुढाकार घ्यायला मार्गदर्शन कराल.
 - (2) मित्राच्या नोकरीवर कोणत्याही स्वरूपात गदा येऊ नये म्हणून गावकऱ्यांना बोलावून त्यांना या मुलांची दशा पाहण्यास सांगून त्यांना मुलांचे पालक येईपर्यंत त्यांची काळजी घेण्याची विनंती कराल.
 - (3) तुम्हाला सुट्टीचा आनंद लुटायचा असल्याने तुम्ही गावकऱ्यांशी बोलून व त्यांना आवश्यक रक्कम सोपवून मुलांना अन्न देण्याची विनंती करून ही घटना विसरून जाल.
 - (4) गावकऱ्यांना मार्गदर्शन करून त्यांच्यामार्फत सर्व शालेय कर्मचाऱ्यांना मुलांचे पालक त्यांना घेऊन जाईपर्यंत त्यांची काळजी घेण्यासाठी कामावर ताबडतोब रूजू व्हायला लावाल.

You are visiting a friend who is living in the remote rural place during a five-day vacation. While taking a stroll you came across a residential ashram school managed by the MLA of the area. Your friend is an employee of some other institution headed by the same MLA. School is away from the main road and from the village dwellings. You go to the school premises and find that six children are sitting in the verandah, all other rooms are locked and no one is around. In inquiry you find that they are students of the school and are waiting for their parents to take them home. They are there without food for two days. They are from Korku tribe that is docile by nature, and lacks courage to visit villages and request for help. Your friend requests you to leave the children to their fate and leave the premises immediately as he is worried about his job. You would

- (1) call and request all villagers to take care of these children and guide a group of young persons from the village to take initiative for inviting some media persons to make a story of the situation without involving you and your friend.
- (2) collect villagers, request them to see the plight of the children and help them with food till their parents come to take them to avoid any trouble relating to employment of your friend.
- (3) talk to the villagers and request them to give food by giving them needed amount and forget the incident as you want to enjoy your vacation.
- (4) guide the villagers to pressurize all school persons to join their duties immediately for taking care of the children till their parents take them home.

15. पौगंडावस्थेत तुम्ही एक उत्साही ढोलवादक होता. व्यावसायिक कौशल्ये आत्मसात करण्यात गुंतल्यामुळे आतापर्यंतच्या काही वर्षात तुम्ही तो वाजवलेला नाही. सध्या तुमच्याकडे ध्वनी प्रदूषणासह शहराच्या प्रदूषण समस्यांची सोडवणूक करण्याचा कार्यभार आहे. पुढच्या महिन्यात साजऱ्या होणाऱ्या सणासाठी त्यांना ढोल वाजवण्याची व त्याचा सराव करण्याची परवानगी मागण्यासाठी आणि त्यातून पैसे कमविण्यासाठी तरुणांच्या एका गटाने तुमच्याशी संपर्क साधला. त्याचप्रमाणे तरुण व्यक्तींचा दुसरा गट वैज्ञानिकरीत्या गोळा केलेल्या पुराव्यांसह शहरातील ध्वनी प्रदूषणाची समस्या घेऊन तुमच्याकडे या पूर्वीच आलेला आहे. तुम्ही,
- (1) ढोल गटाला फक्त दिवसा सराव करण्याची व वाजवण्याची परवानगी द्याल आणि दुसऱ्या गटाला वर्षातील काही महिने ध्वनी प्रदूषण सहन करण्याची व त्या गटाला प्राचीन संस्कृतीचा प्रसार करू देण्याची विनंती कराल.
 - (2) ढोल गटाला ध्वनी प्रदूषणाच्या समस्या समजून घ्यायला मदत देणारी व त्यांच्या पैसे कमावण्याच्या समस्येवर तोडगा काढण्यासाठी कार्यशाळा आयोजित करण्याची विनंती एखाद्या जबाबदार अशासकीय संघटनेला कराल.
 - (3) आरोग्य खाते, पोलिस खाते आणि अशासकीय संस्था यांच्या सहभागाने काम करून ध्वनी प्रदूषणाच्या समस्यांबाबत लोकजागृती करण्यासाठी मोहीम संघटित कराल.
 - (4) दोन्ही गटांच्या नेत्यांची बैठक आयोजित करून त्यांना संस्कृती रक्षण व ध्वनी प्रदूषणाला प्रतिबंध या दोन्ही समस्या मिटवण्यास सांगाल.

You were an avid dhol players as a teenager. You did not play it for few years till now as you were busy with acquiring professional skills. At present, you are in charge of solving the city's pollution problems including noise pollution. A group of young persons approached you to permit them to practice and play dhol for a festival to be celebrated during next month and earn some money. Similarly another group of young persons already approached you with the problem of noise pollution in the city with scientifically collected evidence. You will,

- (1) permit the dhol group to practice and play for few hours during the day only and request the other group to bear with the noise pollution for few months of the year and allow the group to propagate the age old culture.
- (2) request some responsible NGO to organise a workshop for all dhol groups for helping them to understand the problem of noise pollution and assist them in solving their problems related to earning money.
- (3) organise a campaign for making people aware of the problems of noise pollution by working in collaboration with health department, police department and NGOs.
- (4) organise a meeting with leaders of both the groups and request them to settle the problem of preserving culture and prevention of noise pollution.

16. तुमच्या घराजवळ अमली पदार्थांचे एक रॅकेट सुरू आहे. याबद्दल तुम्हाला माहिती मिळाली, तर तुम्ही काय कराल?
- (1) पोलीस यंत्रणेला याबद्दल माहिती द्याल.
 - (2) एखाद्या बिगर शासकीय संस्थेला याचा पाठपुरवठा करण्यास सांगाल.
 - (3) स्वतः वैयक्तिकरित्या यात लक्ष घालाल.
 - (4) जोपर्यंत अमली पदार्थांचे परिणाम दिसत नाही, तोपर्यंत काहीच करणार नाही.
- You come to know that there is a drug racket going on near your house. Then what would you do?
- (1) I will inform the police.
 - (2) Ask an NGO to look into this matter.
 - (3) Will personally look into this matter.
 - (4) Unless the effects of drugs are seen, I will not do anything.

17. काही कागदपत्रांवर तुम्हाला एका शासकीय अधिकाऱ्याची सही हवी आहे. परंतु त्यासाठी त्या अधिकाऱ्याकडून सातत्याने टाळाटाळ केली जात आहे आणि तो अधिकारी तुमच्याकडे पैशांची मागणी करत आहे. यावेळी तुम्ही काय कराल?
- (1) वरिष्ठ अधिकाऱ्याकडे त्याची तक्रार कराल.
 - (2) लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाला याची माहिती द्याल.
 - (3) त्या अधिकाऱ्यास पैसे देऊन टाकाल.
 - (4) त्या अधिकाऱ्याविरुद्ध निषेध मोर्चा काढाल.
- You need the signature of a government officer on some documents. But the officer is constantly avoiding it and he is asking you for money. Then what will you do?
- (1) Report it to the Senior Officer.
 - (2) Inform the Department of Anti-Corruption Bureau.
 - (3) You will give money to the officer.
 - (4) Proceed to protest against the officer.

18. एक गावकरी दूरवरच्या खेड्यात राहतो जे खेडे बसने साधारणतः दोन तासांवर आहे. गावकऱ्याचा शेजारी एक अतिशय शक्तिशाली जमीनदार आहे जो गरीब गावकऱ्याची जमीन जबरदस्तीने काबीज करण्याचा प्रयत्न करत आहे. आपण जिल्हा दंडाधिकारी आहात आणि स्थानिक मंत्र्यांनी बोलविलेल्या बैठकीत व्यस्त आहात. आपणास भेट देण्यासाठी आणि शक्तिशाली जमीनदारापासून संरक्षण मिळविण्यासाठी, अर्ज देण्यासाठी बसने तसेच पायी तो गावकरी आपणास भेटण्यास आला आहे. गावकरी मीटिंग हॉलच्या बाहेर तासभर थांबला आहे. आपण बैठकीतून बाहेर येत आहात आणि दुसऱ्या बैठकीकडे धाव घेत आहात. ग्रामस्थ आपला अर्ज सादर करण्यासाठी आपल्यामागे येतो. या परिस्थितीमध्ये आपण काय कराल?

- (1) पुढील बैठकीतून परत येईपर्यंत आणखी दोन तास थांबण्यास सांगाल.
- (2) त्याला हे सांगाल की हे प्रकरण वास्तविक कनिष्ठ अधिकाऱ्याने पहावयाचे आहे आणि त्याने त्याच्याकडेच अर्ज करावा.
- (3) तुमच्या वरिष्ठ अधीनस्थ अधिकार्यांपैकी एकाला बोलावून त्याला गावकऱ्याची समस्या सोडवायला सांगाल.
- (4) पटकन त्याच्याकडून अर्ज घ्याल, त्याच्या समस्येसंदर्भात काही प्रश्न विचाराल आणि नंतर बैठकीस जाल.

A person lives in a far off village which is almost two hours by bus. The villager's neighbour is a very powerful landlord who is trying to occupy the poor villager's land by force. You are the District Magistrate and busy in a meeting called by a local Minister. The villager has in all the way, by bus and on foot, to see you and give an application seeking protection from that powerful landlord. The villager keeps on waiting outside the meeting hall for an hour. You come out of the meeting and are rushing to another meeting. The villager follows you to submit his application. What would you do?

- (1) Tell him to wait for another two hours till you come back from your next meeting.
- (2) Tell him that the matter is actually to be dealt by a junior officer and that he should give the application to him.
- (3) Call one of your senior subordinate officers and ask him to solve the villager's problem.
- (4) Quickly take the application from him, ask him a few relevant questions regarding his problem and then proceed to the meeting.

19. अनू वर्गातील खूपच हुशार विद्यार्थिनी आहे, परंतु नुकत्याच झालेल्या परीक्षेतील तिची कामगिरी समाधानकारक नाही. ती वर्गात तसेच तिच्या मित्रांसोबतही चांगली वागत नाही. तुम्ही याबद्दल चौकशी केली असता तुम्हाला कळले की अलीकडेच कारच्या अपघातात तिच्या वडिलांचे निधन झाल्यामुळे ती एका दुःखद टप्प्यातून जात आहे. शाळेच्या मुख्याध्यापकांनी तिच्या आईला तिच्या खराब कामगिरीबद्दल माहिती देण्यासाठी कळवण्यास सांगितले आहे. अशा परिस्थितीत आपण काय कराल?
- (1) आपण तिच्या उत्तरपत्रिकेचे पुनर्मूल्यांकन करण्यास सांगाल.
 - (2) तुम्ही तिच्या आईला तिच्या खराब कामगिरीबद्दल सांगाल.
 - (3) तुम्ही तिच्या आईला सांगाल की अनुची खराब कामगिरी तिच्या वडिलांच्या निधनाच्या परिणामामुळे होत आहे आणि आपल्या मुलीला या दुखापतीचा सामना करण्यास कशी मदत करावी याबद्दल सल्ला द्याल.
 - (4) तुम्ही काहीही करणार नाही.

Anu has been a very bright student in the class but in the recent examination she has performed very poorly. She is even not behaving well in the class as well as with her friends. You come to know that she is going through a tragic phase as her father died in a car accident recently. The school Principal has asked you to call her mother to inform about her poor performance. In such a situation what will you do?

- (1) You will ask for re-evaluation of her answer sheet.
- (2) You will tell her mother about the poor performance.
- (3) You will tell her mother that Anu's poor performance is due to the effect of her father's demise and also counsel her how to help her child to cope with this trauma.
- (4) You will do nothing.

20. आपण एका सरकारी संस्थेच्या भरती चमूमध्ये आहात आणि तुम्हाला 1 लाख रुपयांची अनामिक भेट मिळाली आहे. भरती प्रक्रिया चालू आहे, परंतु आपल्याला ही भेट पाठविणार्याबद्दल कोणतीही माहिती मिळालेली नाही. अशा परिस्थितीत, तुम्ही :
- (1) हे पैसे घ्याल आणि वैयक्तिक वापरासाठी वापराल.
 - (2) हे पैसे अनाथाश्रमाला दान कराल.
 - (3) पैसे देणाऱ्याचा शोध घेण्याचा प्रयत्न कराल आणि पैसे परत कराल.
 - (4) तुम्ही काही करणार नाही.

You are in a recruitment team of a government organisation and have received an anonymous gift of Rs 1 lakh. The recruitment process is going on but you have not got any indication about the sender of this gift. In such a situation, you will :

- (1) Take this money and use it for personal purpose.
- (2) Donate this money to the orphanage.
- (3) Try to find out the sender and return the money.
- (4) You will do nothing.

21. तुमची महसूल विभागामध्ये विभागीय अधिकारी म्हणून निवड करण्यात आली असून तुम्ही 5 विविध विभागांचे प्रशासकीय प्रमुख आहात. अशावेळी तुमच्या असे लक्षात येते की, पाच विभागांमधील अंतर्गत वादावादीमुळे महसूल व्यवस्थापनावर विपरित परिणाम होत आहे. काम करत असताना एका विभागाचा अधिकारी दुसऱ्या विभागाच्या अधिकाऱ्याच्या चूका दाखवून कामात विलंब करत आहे. अशावेळी.....

- (1) तुम्ही सर्व अधिकाऱ्यांची बैठक बोलवाल आणि त्यांनी जर हे असहकाराचे धोरण थांबवले नाही तर त्यांच्या बदल्या केल्या जातील अशी सक्त ताकीद घाल.
- (2) सर्व अधिकाऱ्यांची बैठक बोलावून त्यांना समजावून सांगण्याचा प्रयत्न कराल की त्यांच्या अशा वागण्याने कामात विलंब होत आहे आणि त्यांचे मन वळवण्याचा प्रयत्न कराल.
- (3) हा प्रश्न सोडवण्यासाठी त्रिसदस्यीय समितीची नेमणूक कराल.
- (4) वैयक्तिक आणि सामाजिक सलोखा वाढवण्यासाठी विविध खेळ, स्पर्धा, सांस्कृतिक कार्यक्रम यांचे आयोजन करून सर्वांना एकत्र आणण्याचा प्रयत्न कराल.

You have been appointed as the Divisional Officer in the revenue department and you are the administrative head of 5 different departments. In such a case, you notice that the internal disputes between the five departments are adversely affecting the revenue management. While working, the officer of one department is delaying the work by pointing out the mistakes of the officer of the other department. In such a case

- (1) You will call a meeting of all the officers and strictly warn them that if they do not stop this policy of non-cooperation, they will be replaced.
- (2) You will call a meeting of all the officers and try to explain them that their behaviour is delaying the work and try to persuade them.
- (3) You will appoint a three-member committee to resolve this issue.
- (4) You will try to bring everyone together by organizing various games, competitions, cultural events to enhance personal and social harmony.

22. तुम्ही विद्यापीठाच्या परीक्षांसाठी पेपर काढत आहात. तुमचा सहकारी तुमच्याकडे पेपरबाबत विचारणा करतो, जेणेकरून त्याचा मुलगा त्याच्या शेवटच्या प्रयत्नात परीक्षा पास होऊ शकेल. तुमच्या सहका-याने तुम्हाला याआधी खूप मदत केली आहे. अशा परिस्थितीत तुम्ही काय कराल?

- (1) त्याने तुम्हाला केलेली मदत विचारात घेऊन तुम्ही त्याला मदत कराल.
- (2) तुम्ही त्याला मदत करू शकत नाही, याची खंत त्याच्याजवळ व्यक्त कराल.
- (3) तुमच्या सहका-याला समजावून सांगाल की, अशा प्रकारची कृती विद्यापीठ अधिका-यांच्या विश्वासाचे उल्लंघन करणारी ठरेल आणि तुम्ही त्याला मदत करण्याच्या स्थितीत नाही.
- (4) तुमच्या सहका-याच्या या वर्तनाची तक्रार तुमच्या वरिष्ठ अधिका-यांकडे कराल.

You are setting a paper for the University exams. Your colleague asks you for this paper so that his son can clear the exam in his last attempt. Your Colleague has done favors for you in the past. What will you do in this situation?

- (1) In view of the help he had given you, extend your help to him.
- (2) Regret that you cannot be of any help to him.
- (3) Explain to your colleague that this would be violating the trust of the University authorities and you are not in a position to help him.
- (4) Report the conduct of your colleague to the higher authorities.

23. जेथे सध्याच्या धोरणास कडाडून विरोध होत आहे अशा भागात कुटुंब नियोजन कार्यक्रम राबवण्याची जबाबदारी तुमच्यावर आहे. तुम्हाला तेथील रहिवाशांना लहान कुटुंब असण्याची गरज पटवून द्यायची आहे. हा संदेश लोकांपर्यंत पोहचवण्याचा मार्ग कोणता असेल?
- (1) आरोग्य आणि राहणीमान सुधारण्यासाठी कुटुंब नियोजन गरजेचे असल्याचे रहिवाशांना तार्किकदृष्ट्या स्पष्ट करून सांगणे.
 - (2) उशीरा विवाह करण्यास आणि मुलांमध्ये योग्य अंतर ठेवण्यास प्रोत्साहन देणे.
 - (3) कुटुंब नियोजन साधने स्वीकारण्यासाठी प्रोत्साहन देणे.
 - (4) नसबंदी केलेल्या किंवा गर्भनिरोधक वापरलेल्या लोकांना थेट रहिवाशांशी बोलण्यास सांगून.

You are in-charge of implementing the family planning programme in an area where there is a strong opposition to the present policy. You want to convince the residents of the need for keeping small families. What would be the best way of communicating this message?

- (1) By logically explaining to the residents the need for family planning to improve the health and living standards.
- (2) By encouraging late marriages and proper spacing of children.
- (3) By encouraging for adopting family planning devices.
- (4) By asking people who have been sterilized or using contraceptives to directly talk to the residents.

24. तुमच्या कॉलेजमध्ये एक विद्यार्थी वेगळ्या वंशाचा असून आणखी एक विद्यार्थी दुसऱ्या धर्माचा आहे. कॉलेजमधील विद्यार्थ्यांचा एक गट या दोन्ही व्यक्तींची त्यांच्या दिसण्यावरून, त्यांच्या पेहेराव्यावरून चेष्टा करतात व त्यांना अस्वस्थ करतात. यावर तुम्ही....
- (1) या गटात सहभागी होणार नाही आणि गप्प बसाल.
 - (2) या गटाशी मैत्री कराल आणि हळू हळू त्यांना अशा चेष्टेमुळे व्यक्तीला काय वाटत असेल हे समजून घ्यायला मदत द्याल.
 - (3) या दोन व्यक्तींशी मैत्री कराल आणि त्यांना भावनिक आधार द्याल आणि त्यांना काही अतिरेकी पाऊल टाकण्यापासून वाचवाल.
 - (4) तुमच्या वरिष्ठांना या गटाला इतर व्यक्तींबरोबर सहानुभूतीपूर्ण वागायला मदत देण्यासाठी कार्यक्रम आयोजित करण्याची विनंती कराल.

In your college, there is one student of a different race and another student from a different religion. A group of students makes fun of them due to their appearance and way of dressing and make them uncomfortable. You will

- (1) not join this group and keep quiet.
- (2) befriend this group and slowly help them understand how a person feels of this treatment.
- (3) befriend both these persons and give them emotional support and save them from taking any extreme step.
- (4) request your professors to organize some programme to help them to be empathetic with all persons.

25. तुमच्या भागातील पाणीपुरवठा गेल्या काही दिवसांपासून अनियमित पद्धतीने होत आहे. याची तक्रार तुम्ही पाणीपुरवठा विभागाकडे वारंवार करूनदेखील पाण्याचा प्रश्न सुटलेला नाही. अशावेळी तुम्ही माहिती अधिकाराच्या अंतर्गत माहिती मागवता. तेव्हा असे लक्षात येते की कार्यालयीन कागदपत्रांमध्ये त्या जलवाहिन्यांची दुरुस्ती झालेली असल्याचे म्हटले आहे व त्या संदर्भातील कामाची रक्कम ठेकेदारास देण्यात आली आहे. तुम्ही त्यानंतर कार्यकारी अधिकारी यांना यासंदर्भात चर्चा करण्यासाठी भेटण्याची वेळ मागितल्यानंतर ते भेटण्यास टाळाटाळ करत आहेत. या सर्व घडामोडी घडत असताना ठेकेदार तुमच्याकडे येऊन या प्रकरणातून लक्ष काढून घेण्यासाठी धमकी देतो. अशावेळी
- (1) कार्यकारी अधिकारी आणि ठेकेदार यांच्याविरुद्ध लेखी तक्रार दाखल कराल.
 - (2) शांत राहून ठेकेदाराच्या धमकीला बळी पडाल.
 - (3) स्वतः पुढाकार घेऊन तुमच्या शेजारील लोकांना एकत्र करून ठेकेदारासहित शासकीय यंत्रणेविरुद्ध एक सामुदायिक तक्रार दाखल कराल.
 - (4) स्वतःचे घर सोडून नवीन भागात राहायला जाल.

The water supply in your area has been irregular for the last few days. Even though you have repeatedly complained to the water supply department, the problem of water irregularity has not been solved. In this case, you ask for information under the Right to Information Act. It is then noticed that the official documents state that the waterpipes have been repaired and the remuneration for that work has been paid to the contractor. Then you ask the executive officer for an appointment to discuss the matter. But he is reluctant to meet you. In between, the contractor comes to you and threatens you to stay out of it. In such a case

- (1) File a written complaint against the executive officer and the contractor.
- (2) Stay calm and fall victim to the contractor's threats.
- (3) Take the initiative and bring together your neighbours to file a community complaint against the government machinery including the contractor.
- (4) Leave your own home and move to a new area.

26. तुमची महसूल विभागामध्ये विभागीय अधिकारी म्हणून निवड करण्यात आली असून तुम्ही 5 विविध विभागांचे प्रशासकीय प्रमुख आहात. अशावेळी तुमच्या असे लक्षात येते की, पाच विभागांमधील अंतर्गत वादावादीमुळे महसूल व्यवस्थापनावर विपरित परिणाम होत आहे. काम करत असताना एका विभागाचा अधिकारी दुसऱ्या विभागाच्या अधिकाऱ्याच्या चूका दाखवून कामात विलंब करत आहे. अशावेळी.....
- (1) तुम्ही सर्व अधिकाऱ्यांची बैठक बोलवाल आणि त्यांनी जर हे असहकाराचे धोरण थांबवले नाही तर त्यांच्या बदल्या केल्या जातील अशी सक्त ताकीद द्याल.
 - (2) सर्व अधिकाऱ्यांची बैठक बोलावून त्यांना समजावून सांगण्याचा प्रयत्न कराल की त्यांच्या अशा वागण्याने कामात विलंब होत आहे आणि त्यांचे मन वळवण्याचा प्रयत्न कराल.
 - (3) हा प्रश्न सोडवण्यासाठी त्रिसदस्यीय समितीची नेमणूक कराल.
 - (4) वैयक्तिक आणि सामाजिक सलोखा वाढवण्यासाठी विविध खेळ, स्पर्धा, सांस्कृतिक कार्यक्रम यांचे आयोजन करून सर्वांना एकत्र आणण्याचा प्रयत्न कराल.

You have been appointed as the Divisional Officer in the revenue department and you are the administrative head of 5 different departments. In such a case, you notice that the internal disputes between the five departments are adversely affecting the revenue management. While working, the officer of one department is delaying the work by pointing out the mistakes of the officer of the other department. In such a case

- (1) You will call a meeting of all the officers and strictly warn them that if they do not stop this policy of non-cooperation, they will be replaced.
- (2) You will call a meeting of all the officers and try to explain them that their behaviour is delaying the work and try to persuade them.
- (3) You will appoint a three-member committee to resolve this issue.
- (4) You will try to bring everyone together by organizing various games, competitions, cultural events to enhance personal and social harmony.

27. तुम्ही विद्यापीठाच्या परीक्षांसाठी पेपर काढत आहात. तुमचा सहकारी तुमच्याकडे पेपरबाबत विचारणा करतो, जेणेकरून त्याचा मुलगा त्याच्या शेवटच्या प्रयत्नात परीक्षा पास होऊ शकेल. तुमच्या सहका-याने तुम्हाला याआधी खूप मदत केली आहे. अशा परिस्थितीत तुम्ही काय कराल?
- (1) त्याने तुम्हाला केलेली मदत विचारात घेऊन तुम्ही त्याला मदत कराल.
 - (2) तुम्ही त्याला मदत करू शकत नाही, याची खंत त्याच्याजवळ व्यक्त कराल.
 - (3) तुमच्या सहका-याला समजावून सांगाल की, अशा प्रकारची कृती विद्यापीठ अधिका-यांच्या विश्वासाचे उल्लंघन करणारी ठरेल आणि तुम्ही त्याला मदत करण्याच्या स्थितीत नाही.
 - (4) तुमच्या सहका-याच्या या वर्तनाची तक्रार तुमच्या वरिष्ठ अधिका-यांकडे कराल.

You are setting a paper for the University exams. Your colleague asks you for this paper so that his son can clear the exam in his last attempt. Your Colleague has done favors for you in the past. What will you do in this situation?

- (1) In view of the help he had given you, extend your help to him.
- (2) Regret that you cannot be of any help to him.
- (3) Explain to your colleague that this would be violating the trust of the University authorities and you are not in a position to help him.
- (4) Report the conduct of your colleague to the higher authorities.

28. जेथे सध्याच्या धोरणास कडाडून विरोध होत आहे अशा भागात कुटुंब नियोजन कार्यक्रम राबवण्याची जबाबदारी तुमच्यावर आहे. तुम्हाला तेथील रहिवाशांना लहान कुटुंब असण्याची गरज घटवून द्यायची आहे. हा संदेश लोकांपर्यंत पोहचवण्याचा मार्ग कोणता असेल?
- (1) आरोग्य आणि राहणीमान सुधारण्यासाठी कुटुंब नियोजन गरजेचे असल्याचे रहिवाशांना तार्किकदृष्ट्या स्पष्ट करून सांगणे.
 - (2) उशीरा विवाह करण्यास आणि मुलांमध्ये योग्य अंतर ठेवण्यास प्रोत्साहन देणे.
 - (3) कुटुंब नियोजन साधने स्वीकारण्यासाठी प्रोत्साहन देणे.
 - (4) नसबंदी केलेल्या किंवा गर्भनिरोधक वापरलेल्या लोकांना थेट रहिवाशांशी बोलण्यास सांगून.

You are in-charge of implementing the family planning programme in an area where there is a strong opposition to the present policy. You want to convince the residents of the need for keeping small families. What would be the best way of communicating this message?

- (1) By logically explaining to the residents the need for family planning to improve the health and living standards.
- (2) By encouraging late marriages and proper spacing of children.
- (3) By encouraging for adopting family planning devices.
- (4) By asking people who have been sterilized or using contraceptives to directly talk to the residents.

29. तुमच्या कॉलेजमध्ये एक विद्यार्थी वेगळ्या वंशाचा असून आणखी एक विद्यार्थी दुसऱ्या धर्माचा आहे. कॉलेजमधील विद्यार्थ्यांचा एक गट या दोन्ही व्यक्तींची त्यांच्या दिसण्यावरून, त्यांच्या पेहेराव्यावरून चेष्टा करतात व त्यांना अस्वस्थ करतात. यावर तुम्ही....
- (1) या गटात सहभागी होणार नाही आणि गप्प बसाल.
 - (2) या गटाशी मैत्री कराल आणि हळू हळू त्यांना अशा चेष्टेमुळे व्यक्तीला काय वाटत असेल हे समजून घ्यायला मदत द्याल.
 - (3) या दोन व्यक्तींशी मैत्री कराल आणि त्यांना भावनिक आधार द्याल आणि त्यांना काही अतिरेकी पाऊल टाकण्यापासून वाचवाल.
 - (4) तुमच्या वरिष्ठांना या गटाला इतर व्यक्तींबरोबर सहानुभूतीपूर्ण वागायला मदत देण्यासाठी कार्यक्रम आयोजित करण्याची विनंती कराल.

In your college, there is one student of a different race and another student from a different religion. A group of students makes fun of them due to their appearance and way of dressing and make them uncomfortable. You will

- (1) not join this group and keep quiet.
- (2) befriend this group and slowly help them understand how a person feels of this treatment.
- (3) befriend both these persons and give them emotional support and save them from taking any extreme step.
- (4) request your professors to organize some programme to help them to be empathetic with all persons.

30. तुमच्या भागातील पाणीपुरवठा गेल्या काही दिवसांपासून अनियमित पद्धतीने होत आहे. याची तक्रार तुम्ही पाणीपुरवठा विभागाकडे वारंवार करूनदेखील पाण्याचा प्रश्न सुटलेला नाही. अशावेळी तुम्ही माहिती अधिकाराच्या अंतर्गत माहिती मागवता. तेव्हा असे लक्षात येते की कार्यालयीन कागदपत्रांमध्ये त्या जलवाहिन्यांची दुरुस्ती झालेली असल्याचे म्हटले आहे व त्या संदर्भातील कामाची रक्कम ठेकेदारास देण्यात आली आहे. तुम्ही त्यानंतर कार्यकारी अधिकारी यांना यासंदर्भात चर्चा करण्यासाठी भेटण्याची वेळ मागितल्यानंतर ते भेटण्यास टाळाटाळ करत आहेत. या सर्व घडामोडी घडत असताना ठेकेदार तुमच्याकडे येऊन या प्रकरणातून लक्ष काढून घेण्यासाठी धमकी देतो. अशावेळी
- (1) कार्यकारी अधिकारी आणि ठेकेदार यांच्याविरुद्ध लेखी तक्रार दाखल कराल.
 - (2) शांत राहून ठेकेदाराच्या धमकीला बळी पडाल.
 - (3) स्वतः पुढाकार घेऊन तुमच्या शेजारील लोकांना एकत्र करून ठेकेदारासहित शासकीय यंत्रणेविरुद्ध एक सामुदायिक तक्रार दाखल कराल.
 - (4) स्वतःचे घर सोडून नवीन भागात राहायला जाल.

The water supply in your area has been irregular for the last few days. Even though you have repeatedly complained to the water supply department, the problem of water irregularity has not been solved. In this case, you ask for information under the Right to Information Act. It is then noticed that the official documents state that the waterpipes have been repaired and the remuneration for that work has been paid to the contractor. Then you ask the executive officer for an appointment to discuss the matter. But he is reluctant to meet you. In between, the contractor comes to you and threatens you to stay out of it. In such a case

- (1) File a written complaint against the executive officer and the contractor.
- (2) Stay calm and fall victim to the contractor's threats.
- (3) Take the initiative and bring together your neighbours to file a community complaint against the government machinery including the contractor.
- (4) Leave your own home and move to a new area.

31. तुम्ही जिल्हा अधिकारी आहात आणि तुमच्याकडे शिक्षण हक्काच्या कायदानुसार आपल्या मुलांना खासगी शाळेत दाखल केलेल्या लोकांच्या गटाकडून तक्रार आली आहे. हे पालक अल्पसंख्य, दलित व गरीब कुटुंबातील आहेत. जरी व्यवस्थापन या मुलांना प्रवेश दिलेला असला तरी इतर मुले त्यांना छळतात. परिणामी ही लहान मुले शाळेत उपस्थित रहायला तयार नसतात. तुम्ही,
- (1) पालकांना त्यांच्या मुलांना सरकारी शाळेत दाखल करण्याची विनंती करा.
 - (2) छळवादींच्या विरोधात कडक कार्यवाही करावी अशी शाळा व्यवस्थापनाला विनंती करा.
 - (3) फुरसतीच्या वेळेत शाळेतील मुलांसाठी कार्यसत्रे आयोजित करून त्यांना एकमेकांचा बिनशर्त आदर करायला सहाय्य करा.
 - (4) अ-शासकीय संघटनेच्या मदतीने अध्यापक पालकांसाठी कार्यसत्रे आयोजित करून त्यांना शिक्षण हक्काचे महत्त्व समजून घ्यायला व विनाअट एकमेकांचा आदर विकसित करायला मदत द्या.

You are a district collector and receive a complaint under the RTE Act from a group of parents who admitted their children to a private school. These parents are from minorities, dalits and poor families. Though the school management admitted these children to their school, other children are bullying them constantly. As a result these young children are not ready to attend the school. You will,

- (1) request the parents to put their children in a government school.
- (2) request a school management to take stern action against the bullies
- (3) during your spare time organise workshops for school children to assist them to respect each other unconditionally
- (4) organise workshops for teachers and parents for helping them to understand the importance of RTE Act with the help of NGOs and develop unconditional respect towards each other.

32. विविध राज्यांतील संस्थांच्या प्रमुखांसाठी कार्यशाळा आयोजित करण्याची जबाबदारी असलेल्या समितीचे तुम्ही एक सदस्य आहात. कार्यक्रमाची व कामाच्या वेळापत्रकाची रचना करत असताना, काही सदस्यांनी समितीने यजमान कचेरीला सर्व सदस्यांसाठी त्या ठिकाणाहून 300 किमी अंतरावर असलेल्या प्रसिद्ध देवळाची भेट आयोजित करण्याची विनंती करावी, अशी सूचना केली आहे. तुम्ही,
- (1) या भेटीसाठी यजमान कचेरीशी संपर्क साधण्याची विनंती ही सूचना देणाऱ्या सदस्यांना कराल.
 - (2) या मंदिर भेटीत रस असलेल्या सदस्यांना यजमान कचेरीतील व्यक्तींशी संपर्क साधून ही योजना आखण्याची विनंती कराल आणि तुम्हाला त्यात रस नसल्याचे सांगाल.
 - (3) कार्यशाळेदरम्यान असे करणे हे विवेकाच्या विरोधात असल्याने कार्यशाळा संपल्यानंतर मंदिर भेट आयोजित करण्याची सूचना सदस्यांना कराल.
 - (4) काही माहिती हक्क कार्यकर्त्यांना या कार्यशाळा कार्यक्रमाविषयीच्या माहितीत रस असल्याचे सांगून त्यांना अशी मागणी न करण्याची विनंती कराल.

You are a member of a team of experts that is responsible for conducting the workshops for heads of the institutions in different States. While designing the programme and work schedule it was suggested by some of the members that the team should request the host office for arranging a visit of all team members to the famous temple that is 300 km away from the place. You will,

- (1) request the members giving this suggestion to contact the person of the host office for arranging this visit.
- (2) request the members who are interested in visiting the temple to work out this plan by contacting the person from the host office and telling them that you are not joining them.
- (3) suggest to the members to arrange the temple visit after completing the workshop and during the workshop period as it is against ethics.
- (4) tell the members that some RTI workers are interested in knowing this workshop programme and request them not to ask for arranging the temple visit.

33. तुम्ही विविध कामांसाठी माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान वापरण्याचे निर्णय घेण्यासाठी जबाबदार असणाऱ्या विभागाचे प्रमुख आहात. जरी तुमच्या हाताखालील बहुसंख्य लोक चलाख फोन्सचा (smartphones) वापर करत असले तरी ते जनतेचे सेवक म्हणून त्यांच्या अडीअडचणींचा परिचय होण्यासाठी त्यांच्या संपर्कात असणे आवश्यक आहे. या बहाण्याखाली सामान्य नागरिकांना ऑनलाइन सेवा पुरवण्याच्या विरोधात आहेत. तुम्ही याच्याशी संबंधित त्यांच्या पळवाटांशी परिचित आहात. पण तरीही तुम्ही भ्रष्टाचार कमी करण्यासाठी, त्यांची शक्ती व पैसे वाचवण्यासाठी आणि लोकांना विविध स्वरूपाच्या छळापासून मुक्त करण्यासाठी जनतेला ऑनलाइन सेवा देण्याचा निर्धार केलेला आहे. तुम्ही.
- (1) तुमच्या कनिष्ठांची मते विचारात न घेता तुमचे ध्येय गाठण्यासाठी आवश्यक असलेली सर्व व्यवस्था कराल.
 - (2) पुढाकार घेऊन जनतेच्या सेवाकांच्या आडमुठेपणामुळे तो द्याव्या लागणाऱ्या अडचणींबाबत संवेदनशील व्हायला तुमच्या हाताखालील लोकांना मदत द्याल.
 - (3) सामान्य व्यक्तींना आपण पदाधिकाऱ्यांच्या दयेवर अवलंबून आहोत व त्याचा मोबदला आपण द्यायला हवा अशी भावना निर्माण करणाऱ्या प्रत्येकाला लेखी ताकीद द्याल.
 - (4) बऱ्याच अनौपचारिक बैठकी घेऊन तुम्ही तुमच्या कनिष्ठांचे एक जबाबदार आणि प्रमाणिक जनता सेवक म्हणून सेवा देणारे मंडळ स्थापण्यासाठी प्रयत्नशील रहाल.

You are heading the department that is responsible for taking decisions concerned with employing Information and Communications Technology for various purposes. Though most of your subordinates use smartphones, they are against providing online services to general public under the pretext that they should be in touch with them to be familiar with their problems as public servants. You are familiar with their excuses related to this but you are determined to give online public services to reduce corruption, save energy and money, and relieve people from different kinds of harassment. You will

- (1) Make all needed arrangements related to your goals without considering the opinions of your subordinates.
- (2) Take the initiative for assisting your subordinates to get sensitized with the difficulties faced by public at large due to the indifferent attitude of public servants.
- (3) Start giving memos when these office bearers make laypersons feel that they are at their mercy and make them pay for this.
- (4) With the help of several informal meetings with your subordinates, make efforts to form an association to provide services as a responsible and honest public servant.

34. तुम्ही शहराच्या प्रदूषण नियंत्रणावर देखरेख करणाऱ्या विभागाचे प्रमुख आहात. 'ग्लोबल (जागतिक) हवा 2017 अहवाल वाचतांना तुमच्या लक्षात आले की भारतातील ओझोनशी संबंधित बालमृत्यूंत वाढ होते आहे. तुम्ही
- (1) या समस्येबाबतची वस्तुस्थिती जाणून घेण्यासाठी आवश्यक माहिती गोळा कराल आणि गरज असल्यास आरोग्य विभागाच्या सहकार्याने उपक्रम कार्यान्वित करण्याचा निर्णय घ्याल.
 - (2) शहराच्या वाहतूक विभागाच्या साहाय्याने वाहन प्रदूषण नियंत्रित करण्यासाठी भरवशाची सार्वजनिक वाहतूक पुरवण्याची योजना आखाल.
 - (3) वाहन प्रदूषण नियंत्रणाची रणनीति आखण्याबरोबरीने शहरात तसेच शहराभोवती आढळणाऱ्या सर्व प्रकारच्या कचऱ्याचे व्यवस्थापन करण्याची प्रणाली मिळवाल.
 - (4) वाहतूक विभागाच्या मदतीने दर दिवशी रस्त्यावर येणारी वाहने नियंत्रित कराल आणि शहरापासून दूरवर असलेल्या ठिकाणी कचरा वाहून नेण्यासाठी उत्तम सेतुजाल संघटित कराल.

You are heading the department that looks after control of pollution in the city. While reading the report, 'State of Global Air 2017' it was evident to you that ozone related early deaths are increasing in India. You will

- (1) Collect related data to know the reality of this problem in your city and then decide a course of action, if necessary, in collaboration with the health department.
- (2) With the assistance of the transport department of the city, you will devise a plan for supplying reliable public transport for controlling vehicular pollution.
- (3) Along with developing strategies for controlling vehicular pollution, seek modern systems of managing garbage of all kinds found in the city as well as around the city.
- (4) With the help of the transport department, control the number of vehicles on the roads each day and organise a good network to transport garbage to a place away from the city.

35. नुकतीच तुमची नेमणूक एका प्रभागातील झाडांची जोपासना य ऑडक्यांच्या अवैध वाहतुकीवरील बंदी यावर देखरेख करणाऱ्या विभागात झाली आहे. सार्वजनिक बसमधून प्रवास करताना तुम्हाला पुढच्या या भगव्या सहप्रवाशांचा संवाद ऐकण्याचा योग आला. ते तुमच्या आता राज्याच्या विभाग प्रमुखपदी पूर्वाधिकार्यांच्या कामाची स्तुती करत होते. त्यांच्या चर्चेनुसार तुमचे पूर्वाधिकारी खूप चांगली व्यक्ती आहे. त्यांनी कधीच लाच घेतली नाही आणि भागातील झाडे तोडल्याबद्दल कोणाही व्यक्तीविरुद्ध कार्यवाही केली नाही. अनेक प्रसंगी बेकायदेशीर वृक्षतोड करण्यातही त्यांनी कधी आक्षेप घेतला नाही. तुम्ही,
- (1) संवादात सहभागी होऊन तुमच्या पूर्वाधिकार्यांच्या लोकप्रियतेबाबत अधिक जागून घ्याल व लोकांना समाधानी ठेवण्यासाठी तुमच्या डावपेचांचे नियोजन कराल.
 - (2) संवादात सहभागी होऊन तुमचे पूर्वाधिकारी जरी चांगली व्यक्ती होते तरी त्यांनी त्यांचे कर्तव्य योग्य प्रकारे पार पाडले नाही हे पटवून द्याल.
 - (3) त्या भागातील शाळा व महाविद्यालयांच्या मदतीने लोकांच्या संबंधित कायद्यांच्या आकलनासंबंधाने सर्वेक्षण कराल आणि लोकांना या कायद्यांच्या महत्त्वाबाबत जागरूक करण्यासाठी उपक्रम कराल.
 - (4) त्यांच्या वृक्षतोडीसंबंधीच्या कायद्यांच्या आकलनाची माहिती मिळवण्यासाठी संवादात सहभागी व्हाल आणि संबंधित कायद्यांच्या अंमलबजावणीचे तुमचे डावपेच रचाल.

Recently you are appointed as the head of a department that looks after conserving trees in the area and prevention of illegal transport of logs. While traveling by public bus you chanced to hear a conversation between fellow passengers occupying the next seats. They were praising the work of your predecessor who is now promoted as the state-wide head of the department. According to their discussion your predecessor was a very good person, who never took bribe and did not prosecute persons for cutting trees in the area. He never objected to cutting trees even though in many instances it was illegal. You would,

- (1) participate in this conversation to find more about the popularity of your predecessor and plan your strategies of work for keeping people happy.
- (2) participate in conversation and convince people that though your predecessor is a good person he did not execute his duty properly.
- (3) conduct a survey related to understanding of laws with the collaboration of schools and colleges in the area and conduct programmes to make people aware of importance of these laws.
- (4) participate in this conversation and know more about their understanding about laws related to cutting of trees and design your strategies of implementing concerned laws.

36. एक व्यक्ती बसने जवळपास दोन तासांच्या अंतरावर असलेल्या दूरच्या गावात राहते. गावकऱ्याचा शेजारी एक अतिशय शक्तिशाली जमीनदार आहे जो गरीब गावकऱ्याची जमीन जबरदस्तीने बळकावण्याचा प्रयत्न करत आहे. तुम्ही जिल्हादंडाधिकारी आहात आणि स्थानिक मंत्र्याने बोलावलेल्या बैठकीत व्यस्त आहात. गावकरी सर्व मार्गाने, बसने आणि पायी, तुम्हाला भेटण्यासाठी आला आहे आणि शक्तिशाली जमीनदाराकडून संरक्षण मिळावे यासाठी अर्ज दिला आहे. गावकरी तासनतास सभामंडपाबाहेर थांबतात. तुम्ही मीटिंगमधून बाहेर पडत आहात आणि दुसऱ्या मीटिंगला धावत आहात. अर्ज सादर करण्यासाठी गावकरी तुमचा पाठलाग करतात. तुम्ही काय कराल?

- (1) तुम्ही तुमच्या पुढच्या मीटिंगमधून परत येईपर्यंत त्याला आणखी दोन तास थांबायला सांगाल.
- (2) त्याला सांगाल की हे प्रकरण कनिष्ठ अधिकाऱ्याने हाताळायचे आहे आणि त्याने तो अर्ज त्याला द्यावा.
- (3) तुमच्या एका वरिष्ठ अधीनस्थ अधिकाऱ्याला फोन कराल आणि त्याला गावकऱ्यांची समस्या सोडवायला सांगाल.
- (4) त्याच्याकडून त्वरीत अर्ज घ्याल, त्याला त्याच्या समस्येबद्दल काही संबंधित प्रश्न विचाराल आणि नंतर मीटिंगला जाल.

A person lives in a far off village which is almost two hours by bus. The villager's neighbour is a very powerful landlord who is trying to occupy the poor villager's land by force. You are the District Magistrate and busy in a meeting called by a local Minister. The villager has in all the way, by bus and on foot, to see you and give an application seeking protection from the powerful landlord. The villager keeps on waiting outside the meeting hall for an hour. You come out of the meeting and are rushing to another meeting. The villager follows you to submit his application. What would you do?

- (1) Tell him to wait for another two hours till you come back from your next meeting.
- (2) Tell him that the matter is actually to be dealt by a junior officer and that he should give the application to him.
- (3) Call one of your senior subordinate officers and ask him to solve the villager's problem.
- (4) Quickly take the application from him, ask him a few relevant questions regarding his problem and then proceed to the meeting.

37. तुम्ही जिल्हादंडाधिकारी असलेल्या तुमच्या जिल्ह्यात साखरेचा तुटवडा आहे. लग्न समारंभासाठी जास्तीतजास्त ३० किलोसाखर सोडावी, असा आदेश शासनाने दिला आहे. तुमच्या जवळच्या मित्राच्या मुलाचे लग्न होत आहे आणि तुमचा मित्र तुम्हाला त्याच्या मुलाच्या लग्नासाठी किमान 50 किलो साखर सोडण्याची विनंती करतो. तुम्ही त्याला याविषयावर सरकारच्या निर्बंधांबद्दल सांगता तेव्हा तो नाराजी व्यक्त करतो. तुम्ही जिल्हादंडाधिकारी असल्याने तुम्ही कितीही रक्कम सोडू शकता, असे त्याला वाटते. तुम्हाला त्याच्याशी तुमची मैत्री खराब करायची नाही. अशा परिस्थितीत तुम्ही परिस्थितीला कसे सामोरे जाल?
- (1) तुमच्या मित्राने विनंती केलेली अतिरिक्त साखर सोडाल.
 - (2) तुमच्या मित्राला अतिरिक्त रक्कम नाकारून नियमांचे काटेकोरपणे पालन कराल.
 - (3) तुमच्या मित्राला सरकारी सूचनांची प्रत दाखवाल आणि नंतर नियमात नमूद केल्यानुसार कमी रक्कम स्वीकारण्यासाठी त्याला राजी कराल.
 - (4) त्याला थेट वाटप प्राधिकरणाकडे अर्ज करण्याचा सल्ला द्याल आणि त्याला कळवाल की आपण या प्रकरणात हस्तक्षेप करत नाही.

There is a shortage of sugar in your District where you are the District Magistrate. The Government has ordered that only a maximum amount of 30 kg sugar is to be released for wedding celebrations. A son of your close friend is getting married and your friend requests you to release at least 50 kg sugar for his son's wedding. He expresses annoyance when you tell him about the Government's restrictions on this matter. He feels that since you are the District Magistrate you can release any amount. You do not want to spoil your friendship with him. In such circumstances, how would you deal with the situation?

- (1) Release the extra amount of sugar which your friend has requested for.
- (2) Refuse your friend the extra amount and strictly follow the rules.
- (3) Show your friend the copy of the Government instructions and then persuade him to accept the lower amount as prescribed in the rules.
- (4) Advise him to directly apply to the allotting authority and inform him that you do not interfere in this matter.

38. तुम्ही एका संस्थेत अध्यापक व संशोधक म्हणून काम करता आहात. तुम्ही सादर केलेल्या मागणीच्या आधारे मोठ्या ओद्योगिक गटाने दिलेल्या निधीतून तुम्ही एका संशोधन प्रकल्पाचे प्रमुख म्हणून काम पाहत आहात. या प्रकल्पात तुमच्या देखरेखीखाली अनेक कनिष्ठ संशोधक त्यांच्या डॉक्टरेट पदवीसाठी काम करत आहेत. एक स्त्री संशोधिका तुम्ही तिला पदवी मिळवून द्यावी अशी मागणी करणत आहे. तुम्ही तिची मागणी पूर्ण केली नाही तर तुम्हाला लैंगिक छहाच्या बहाण्याखाली तुरुंगात टाकण्याची धमकी तिने दिलेली आहे.

- (1) या विद्यार्थिनीकडून होणारा छळ टाळण्यासाठी काही महिन्यांची रजा घ्याल.
- (2) या समस्येबाबत वरिष्ठांशी व सहकाऱ्यांशी चर्चा करून या विद्यार्थिनीबाबत उपयुक्त कार्यवाही कराल.
- (3) विद्यार्थिनीला दुसऱ्या मार्गदर्शकाबरोबर काम करण्याची व तिच्या इच्छेनुसार पदवी मिळवण्याची विनंती कराल.
- (4) या विद्यार्थिनीला तिच्या संशोधन कार्याचे महत्त्व समजायला व ते पूर्ण करण्यासाठी धीर द्यायला मदत देण्यासाठी तिच्या समुपदेशनाची व्यवस्था कराल.

You are working as a teacher and researcher in one institute. You are heading a research project that is funded by a large industrial group on the basis of your proposal. Many junior researchers are working under you for their doctoral degrees in this project. One female researcher asks you to help her get the degree. She threatens to put you behind bars under the pretext of sexual harassment if you don't fulfill her demand. You will

- (1) go on leave for few months to avoid harassment from this student.
- (2) discuss the matter with seniors and colleagues and then take viable action against this student..
- (3) request the student to work with another guide and get a degree as per her wish..
- (4) arrange for counseling of this student for helping her to understand the importance of her research work and have the patience needed to get it done.

39. पाच दिवसांच्या सुट्टीत तुम्ही दुर्गम ग्रामीण ठिकाणी राहणाऱ्या मित्राला भेटण्यासाठी आला आहात. भटकत असताना तुम्हाला वाटेत त्या भागातील विधानसभा सदस्याच्या व्यवस्थापनाखाली चालणारी निवासी आश्रम शाळा लागली. तुमचा मित्र हा विधानसभा सदस्य प्रमुख असलेल्या अन्य संस्थेचा कर्मचारी आहे. ही शाळा मुख्य रस्त्यापासून तसेच गावच्या वस्तीपासून दूर आहे. तुम्ही शाळेच्या आवारात गेलात आणि तुम्हाला शाळेच्या ओट्यावर सहा मुले बसलेली दिसली. इतर सर्व खोल्यांना टाळी लावली होती व आसपास कोणीही नव्हते. चौकशी केल्यावर तुम्हाला समजले की ती त्या शाळेची मुले असून ती त्यांच्या पालकांची त्यांना घरी घेऊन जाण्यासाठी वाट पाहत आहेत. ती मुले अन्नाशिवाय दोन दिवस आहेत. ही मुले लाजाळू असलेल्या कोरकू समाजतील असल्याने गाववाल्यांना भेटून त्यांच्यात मदत करण्याची विनंती करण्याचे धाडस नाही. तुमचा मित्र स्वतःच्या नोकरीची काळजी असल्याने तुम्हाला या मुलांना नशीबावर सोडण्याची आणि आवारातून त्वरीत बाहेर पडण्याची विनंती करत आहे. तुम्ही,
- (1) गावकऱ्यांना बोलावून या मुलांची काळजी घेण्याची त्यांना विनंती कराल आणि स्वतःला व मित्राला गुंतवून न घेता तरुणांच्या गटाला माध्यमांतील काही व्यक्तींना बोलावून या घटनेची कथा बनवण्यात पुढाकार घ्यायला मार्गदर्शन कराल.
 - (2) मित्राच्या नोकरीवर कोणत्याही स्वरूपात गदा येऊ नये म्हणून गावकऱ्यांना बोलावून त्यांना या मुलांची दशा पाहण्यास सांगून त्यांना मुलांचे पालक येईपर्यंत त्यांची काळजी घेण्याची विनंती कराल.
 - (3) तुम्हाला सुट्टीचा आनंद लुटायचा असल्याने तुम्ही गावकऱ्यांशी बोलून व त्यांना आवश्यक रक्कम सोपवून मुलांना अन्न देण्याची विनंती करून ही घटना विसरून जाल.
 - (4) गावकऱ्यांना मार्गदर्शन करून त्यांच्यामार्फत सर्व शालेय कर्मचाऱ्यांना मुलांचे पालक त्यांना घेऊन जाईपर्यंत त्यांची काळजी घेण्यासाठी कामावर ताबडतोब रूजू व्हायला लावाल.

You are visiting a friend who is living in the remote rural place during a five-day vacation. While taking a stroll you came across a residential ashram school managed by the MLA of the area. Your friend is an employee of some other institution headed by the same MLA. School is away from the main road and from the village dwellings. You go to the school premises and find that six children are sitting in the verandah, all other rooms are locked and no one is around. In inquiry you find that they are students of the school and are waiting for their parents to take them home. They are there without food for two days. They are from Korku tribe that is docile by nature, and lacks courage to visit villages and request for help. Your friend requests you to leave the children to their fate and leave the premises immediately as he is worried about his job. You would

- (1) call and request all villagers to take care of these children and guide a group of young persons from the village to take initiative for inviting some media persons to make a story of the situation without involving you and your friend.
- (2) collect villagers, request them to see the plight of the children and help them with food till their parents come to take them to avoid any trouble relating to employment of your friend.
- (3) talk to the villagers and request them to give food by giving them needed amount and forget the incident as you want to enjoy your vacation.
- (4) guide the villagers to pressurize all school persons to join their duties immediately for taking care of the children till their parents take them home.

40. पौगंडावस्थेत तुम्ही एक उत्साही ढोलवादक होता. व्यावसायिक कौशल्ये आत्मसात करण्यात गुंतल्यामुळे आतापर्यंतच्या काही वर्षात तुम्ही तो वाजवलेला नाही. सध्या तुमच्याकडे ध्वनी प्रदूषणासह शहराच्या प्रदूषण समस्यांची सोडवणूक करण्याचा कार्यभार आहे. पुढच्या महिन्यात साजऱ्या उत्सवात ढाले वाजवण्यासाठी व त्याचा सराव करण्याची परवानगी मागण्यासाठी तरुण व्यक्तींचा एक गट तुमच्याकडे आला आहे. त्याचप्रमाणे तरुण व्यक्तींचा दुसरा गट वैज्ञानिकरीत्या गोळा केलेल्या पुराव्यांसह शहरातील ध्वनी प्रदूषणाची समस्या घेऊन तुमच्याकडून या पूर्वीच आलेला आहे. तुम्ही,
- (1) ढोल गटाला फक्त दिवसा सराव करण्याची व वाजवण्याची परवानगी द्याल आणि दुसऱ्या गटाला वर्षातील काही महिने ध्वनी प्रदूषण सहन करण्याची व त्या गटाला प्राचीन संस्कृतीचा प्रसार करू देण्याची विनंती कराल.
 - (2) ढोल गटाला ध्वनी प्रदूषणाच्या समस्या समजून घ्यायला मदत देणारी व त्यांच्या पैसे कमावण्याच्या समस्येवर तोडगा काढण्यासाठी कार्यशाळा आयोजित करण्याची विनंती एखाद्या जबाबदार अशासकीय संघटनेला कराल.
 - (3) आरोग्य खाते, पोलिस खाते आणि अशासकीय संस्था यांच्या सहभागाने काम करून ध्वनी प्रदूषणाच्या समस्यांबाबत लोकजागृती करण्यासाठी मोहीम संघटित कराल.
 - (4) दोन्ही गटांच्या नेत्यांची बैठक आयोजित करून त्यांना संस्कृती रक्षण व ध्वनी प्रदूषणाला प्रतिबंध या दोन्ही समस्या मिटवण्यास सांगाल.

You were an avid dhol players as a teenager. You did not play it for few years till now as you were busy with acquiring professional skills. At present, you are in charge of solving the city's pollution problems including noise pollution. A group of young persons approached you to permit them to practice and play dhol for a festival to be celebrated during next month and earn some money. Similarly another group of young persons already approached you with the problem of noise pollution in the city with scientifically collected evidence. You will,

- (1) permit the dhol group to practice and play for few hours during the day only and request the other group to bear with the noise pollution for few months of the year and allow the group to propagate the age old culture.
- (2) request some responsible NGO to organise a workshop for all dhol groups for helping them to understand the problem of noise pollution and assist them in solving their problems related to earning money.
- (3) organise a campaign for making people aware of the problems of noise pollution by working working in collaboration with health department, police department and NGOs.
- (4) organise a meeting with leaders of both the groups and request them to settle the problem of preserving culture and prevention of noise pollution.

41. तुम्ही ज्या जिल्ह्याचे जिल्हादंडाधिकारी आहात त्या जिल्ह्यातील काही गावातील लोक हे एका अज्ञात आजाराने ग्रा सले आहेत. ज्यामुळे त्यांना उलट्या, जुलाब यासारख्या त्रा साला सामोरे जावे लागत आहे. तसेच काहींचा मृत्यूही होत आहे. सुरुवातीच्या वैद्यकीय अहवालातून असे सुचवले की, कि रणोत्सर्गी पदार्थ मि सळून दुषित झालेले भूजलच यास कारणीभूत आहे. गावकऱ्यांना पाण्याचा दुसरा कोणताही स्रोत नाही. वैद्यकीय अधिकाऱ्यांनी असे सुचविले की 'मदत शिबि रांची' स्थापना केली पाहिजे, ज्यामध्ये सुरक्षित पिण्याचे पाणी, अन्न व औषधे यांची सोय असेल. पण घर उद्ध्वस्त होण्याची भीती व वैद्यकीय अहवालावरील साशंकता यामुळे गावकरी मदत शिबि रामध्ये जाण्यास तयार नाहीत. ते असे मानतात की हा देवाचा शाप आहे. यावर तुम्ही तात्काळ कोणता उपाय करण्याला प्राधान्य द्याल?
- (1) उपाय सुचविण्यासाठी मंत्रालयाला याचा सविस्तर अहवाल पाठवाल.
 - (2) तात्काळ सर्व गावकऱ्यांना मदत शिबि रांमध्ये हलवण्यास आदेश द्याल, जेणेकरून आणखी मृत्यू होणार नाहीत.
 - (3) मदत शिबि र स्थापन करण्याचे आदेश द्याल व तिथे जायचे की नाही हे गावकऱ्यांवर सोडाल.
 - (4) सामाजिक व राजकीय मदत घेऊन, गावकऱ्यांना मदत शिबि रात जाण्यास मनवण्याचा प्रयत्न कराल.

The people of few villages of a district of which you are a district magistrate are suffering from a strange disease resulting in vomiting, dehydration, other complications and even death. Initial medical reports suggest contamination of underground water with some radioactive substance to be responsible for it. Villagers have no alternative source of water and the medical team has recommended setting up of a relief camp where safe drinking water, food and medicine can be provided and their condition monitored. The villagers are reluctant to move in a relief camp due to fear of house break and even suspicion of the medical reports. They perceive it a curse of Gods. In such situation the immediate course of action you would adopt is -----.

- (1) Send a detailed report to ministry seeking their directions.
- (2) Pass an order for shifting the villagers to the relief camps as otherwise more deaths would take place.
- (3) Pass orders for setting up of relief camps but leave it to people to live there or not.
- (4) Try to galvanize political and social support to convince people to move to relief camps.

42. तुम्ही काही आठवडे ज्या चित्रपटाची वाट पाहिली आहे असा चित्रपट पाहण्यासाठी तुमच्या कुटुंबासोबत गेला आहात. तिकीट विक्रेत्याने तुमच्याकडून एका तिकीटाची किंमत त्याच्या छापील किंमतीच्या दुप्पट किंमतीएवढी मागितली, कारण काहीच (खूप कमी) तिकीटे शिल्लक आहेत. तर तुम्ही -----
- (1) जोपर्यंत तो छापील किंमतीला तिकीटे देत नाही तोपर्यंत त्याला ही गोष्ट चित्रपटगृह प्रशासनाला कळविण्याची धमकी घाल.
 - (2) चित्रपट न पाहता तुम्ही घरी परत जाल.
 - (3) तुम्ही दुप्पट किंमतीची तिकीटे घेऊन चित्रपटाचा आस्वाद घ्याल. कारण, परत जाऊन दुसऱ्या दिवशी येणे हे महाग तर आहेच. तसेच तुमचा वेळही वाया जाईल.
 - (4) तिकीट न घेता हा प्रसंग तुम्ही चित्रपटगृह प्रशासनाला कळवाल.

You go to a movie theatre with your family to watch a movie for which you had been waiting for weeks. The person selling the tickets asks for double price of the printed price of tickets as only a few tickets are left. You would -----

- (1) Threaten to report the matter to the theatre administration unless he gives tickets to you at regular price.
- (2) Go back without watching movie.
- (3) Take the tickets at double price and enjoy the movie, in the case, going back and coming on next day would cost you more besides wastage of time.
- (4) Would not purchase the ticket and report the matter to theatre administration.

43. जिल्हा दंडाधिकारी म्हणून तुम्हाला 'प्रदूषण नियंत्रण मंडळाकडून' कातडी कमवण्याच्या व्यवसायाचे त्यांच्या जागेवरून निर्मूलन करण्याचे आदेश आहेत. कारण ते व्यवसाय खूप जास्त प्रमाणात प्रदूषके नदीमध्ये मिसळत आहेत जे की प्रदूषण नियंत्रण नियमांच्याविरुद्ध आहे. तसेच तुम्हाला कातडी व्यवसायाच्या मालकांकडून अशी वि नंती मिळाली आहे की तुम्ही हा आदेश पाळू नये. कारण 200 पेक्षा जास्त कामगार या व्यवसायात आहेत जे की आपली नोकरी व उपजीविकेची संधी गमावतील. तसेच, कातडी कमावण्याचा व्यवसाय हा कमीत कमी दोन दशके चालू आहे.

तुम्ही खालीलपैकी कोणता उपाय करण्याला प्राधान्य द्याल?

- (1) तुम्ही प्रदूषण नियंत्रण मंडळाला कळवाल की तुम्ही असे करू शकत नाही, कारण मोठ्या प्रमाणात कामगार त्यांचे उपजीविकेचे साधन गमावतील.
- (2) हा प्रसंग तुम्ही शासनाच्या सचिवालयाला कळवाल आणि त्यांचे उपाय मागवाल. याला कमीतकमी 10 दि वस लागतील. यामुळे प्रदूषण मंडळ अथवा स्थानिक लोक कोणीच तुम्हाला चुकीच्या निर्णयाला जबाबदार समजणार नाहीत.
- (3) कातडी व्यवसाय मालकांना 10 ते 15 दि वसांची पूर्वसूचना देऊन ती जागा रिकामी करण्याचे (कायद्याप्रमाणे) आदेश द्याल.
- (4) मागणीकर्त्यांना सल्ला द्याल की, प्रदूषण मंडळाविरुद्ध उच्च न्यायालयामध्ये याचिका/आवाहन करणारी याचिका दाखल कराल व तोपर्यंत तुम्ही कोणतीही कारवाई करणार नाही.

As a District magistrate you receive an order of the pollution central board for removal of tanneries which are discharging pollutants in the river in gross violation of pollution control norms. You also receive a representation from the tannery owners requesting you not to execute the order as more than two hundred workers are employed in the tanneries who will lose their job and livelihood. Besides, these tanneries have been operating for at least two decades. Which of the following courses of action would you adopt?

- (1) Write back to the Pollution Board that tanneries should be removed as a large number of persons will lose their job.
- (2) Report the matter to the government secretariat in the state capital and seek their directions. This is going to take at least 10 days. By pursuing this course of action neither Pollution Control Board nor local people will criticise you for taking wrong decision.
- (3) Pass an order for removal of tanneries giving notice (as per law) of 10-15 days to the owners about vacation of the premise.
- (4) Advise the petitioners to file an appeal to the High court against the order of the pollution control board and take no further action till an appeal is filed.

44. एका प्रख्यात दैनिकाचा संपादक म्हणून तुम्हाला एका शासनाच्या अधिकाऱ्याची तक्रार आली आहे, जो असा दावा करतोय की, दैनिकामधील घोटाळ्यामध्ये त्याचे नाव चुकीच्या पद्धतीने ओढले गेले आहे. तो असं म्हणतो आहे की जेव्हा तो घोटाळा झाला तेव्हा संबंधित वि भागामध्ये तो रूजूही झाला नव्हता, तो त्यानंतर रूजू झाला होता. तो त्याच्या प्रतिमेला पोहोचलेल्या नुकसानीमुळे खूप व्यथित झाला आहे. त्यामुळे तो कायदेशीर कारवाई करण्याची धमकीही देतोय.

मिळालेल्या तथ्यांची / माहितीची सत्यता पडताळून पाहिल्यानंतर, तेही तुमच्या वार्ताहरांकडून व संबंधित शासनाच्या वि भागाकडून, तुमच्या असे लक्षात आले की, तो अधिकारी खरंच तेथे नंतर रूजू झाला होता. या परिस्थितीमध्ये तुम्ही -----

- (1) तुम्ही दुसऱ्या दि वशीच्या दैनिकामध्ये टिप्पणी छापाल, ज्यामध्ये पश्चात्ताप/चूक मान्य करून जाहीर माफी मागितली असेल.
- (2) तुम्ही त्यांना वैयक्तिकपणे भेटाल व माफी मागाल. कारण, दैनिकामध्ये मागितलेली माफी ही वर्षानुवर्षे मिळवलेल्या दैनिकाच्या प्रतिष्ठेला नुकसान पोहोचवेल.
- (3) त्याच्यावर हा मुद्दा पुढे न वाढविण्यासाठी विविध माध्यमांतून दबाव प्रस्थापित कराल.
- (4) कोणतीही कृती न करता, फक्त त्याने कायदेशीर कारवाई करण्याची वाट पहाल.

As an editor of a leading newspaper, you receive a complaint from a government officer, who claims that his name was wrongly dragged in a news report about scam. He states that he was not posted in concerned department during the period of the purposed scam and joined it much later. He is anguished by the damage done to his reputation and threatens to take legal action. You verify facts from your news team and the government department concerned and find that indeed he was posted there much later. In such a situation you would -----

- (1) Print a rejoinder in the next day's newspaper regretting the mistake and offering apology.
- (2) Personally visit the person and apologise to him as apology in the newspaper is likely to tarnish the reputation of the newspaper built over the years.
- (3) Put pressure on him through informal but influential channels not to drag the issue further.
- (4) take no action at present but wait for him to issue a legal notice.

45. कंपनीचे वरिष्ठ व्यवस्थापक म्हणून तुम्ही कंपनीच्या वेगवेगळ्या शहरातील 20 विभाग प्रतिनिधींची बैठक बोलावली आहे. ही बैठक कंपनीच्या भविष्यातील विपणनाची (marketing) दिशा ठरविण्यासाठी महत्त्वाची असल्याने तुम्ही या बैठकीसाठी गेल्या एक महिन्यापासून खूप तयारी केली आहे. पण बैठकीच्या काही तास अगोदर तुम्हाला तुमचे वडील गंभीर आजारी असून त्यांना दवाखान्यात दाखल केल्याचा फोन आला. तुमच्या गावी जाण्यासाठी लगतच्या तीन तासांनी विमान सुटणार असल्याने तुम्हाला लगेचच विमानतळावर पोहोचणे गरजेचे आहे. अशा परिस्थितीत खालीलपैकी कोणत्या कृतीचा अवलंब तुम्ही कराल?
- (1) तुमच्या दुय्यम पदस्थ व्यक्तीला बैठक रद्द करण्यास आणि त्याबाबत प्रतिनिधींना कळवण्यास सांगाल.
 - (2) तुमच्या या समस्येबाबत तुमच्या वरिष्ठांना कळवाल आणि बैठक रद्द करण्याचा किंवा ती स्थगित करण्याचा निर्णय वरिष्ठांवर सोपवाल.
 - (3) या बैठकीसाठी तुम्ही खूप मेहनत घेऊन तयारी केली असल्याने आणि म्हणून तुम्ही स्वतः वैयक्तिकरित्या या बैठकीला मार्गदर्शन करू इच्छित असल्याने तुमच्या दुय्यम पदस्थ व्यक्तीला ही बैठक, 1 दिवसांनी पुढे ढकलण्याचे निर्देश द्याल. या कृतीमुळे तुमच्या कामगिरीचा आलेख उंचावण्यास मदतही होऊ शकते.
 - (4) तुमच्या सहकाऱ्याला तुमच्या जागी ही बैठक घेण्यास सांगाल. बैठकीसाठी तुम्ही तयार केलेली सर्व कागदपत्रे, पत्रके विमानतळावरच त्याच्याकडे सोपवाल आणि कंपनीच्या भविष्यातील विपणन योजनांविषयी त्याला स्पष्टीकरण द्याल. याबाबत तुमच्या वरिष्ठांना कळवाल. पण या कृतीमुळे तुम्ही एक सुवर्णसंधी घालवाल आणि ती सुवर्णसंधी तुमच्या सहकाऱ्याला मिळेल.

As an senior manager in a company you have called a meeting of 20 field representatives from different towns and cities. You have worked very hard for the last one month to prepare for this meeting which is very important as you want to explain the future marketing strategy of the company. But a few hours before the meeting, you receive a call that your father has fallen seriously ill and is hospitalized. The flight for city leaves in three hours and is urgent that you leave for the airport immediately. What would you prefer in such situation?

- (1) Ask your immediate subordinate to cancel the meeting and inform the representatives.
- (2) Inform your boss about your problem and leave the decision to him about cancellation/holding meeting.
- (3) Issue directions to your subordinate to postpone the meeting by a day as you have put in a lot of effort in it and want to make the presentation personally. This will also give boost to your career.
- (4) Ask your colleague to hold the meeting in your place. Hand him presentation at the airport and also explain the future marketing strategy to him and inform your Boss. But this would rob a golden opportunity which your colleague is likely to grab.

46. तुमच्यासमोर असे प्रकरण आले आहे, ज्यात एक गरीब वृद्ध आपले रेशन कार्ड जमा करण्यास असमर्थ आहे. परंतु त्याला मुलभूत गरजा भागवण्यासाठी अन्नधान्याची गरज आहे. तुम्हाला माहित आहे की, तुमचे वरिष्ठ अधिकारी प्रक्रिया आणि नियमांबाबतीत कडक शिस्तीचे आहेत. अशा परिस्थितीत तुम्ही काय कराल?
- (1) नियमांप्रमाणेच वागल.
 - (2) त्या गरीब माणसासाठी पर्यायी रेशन कार्डची लवकरात लवकर व्यवस्था करण्यासाठी पुढाकार घ्याल.
 - (3) गरीब वृद्धाला स्वतःहून काही पैसे द्याल, परंतु प्रक्रियेमध्ये तडतोड करणार नाही.
 - (4) गरीब माणसाची आवश्यकता बघून प्रक्रियेमध्ये थोडी तडजोड कराल.

You have come across a case wherein an old poor man is unable to submit his ration card. But he needs ration for his basic needs. You know that your superior is very strict about the procedure and the rules. What will you do?

- (1) Go strictly as per the rules.
- (2) Take initiative to help the poor man arranging for alternate ration card as early as possible.
- (3) Assist the poor man with some money on your own but do not compromise on procedures.
- (4) Avoid some procedural steps since you understand the necessity of the poor man.

47. दुर्गम भागात पाणीपुरवठा प्रकल्प उभारण्याच्या कार्यात तुमचा सहभाग आहे. कोणत्याही परिस्थितीत त्यासाठी लागणाऱ्या खर्चाची वसूली होणे अशक्य आहे. त्या भागातील लोकांचे उत्पन्न अतिशय कमी असून तेथील 25 टक्के लोकसंख्या ही दारिद्र्यरेषेखालील आहे. त्यामुळे किंमतीवर निर्णय घेण्याच्या वेळी तुम्ही -----.
- (1) सर्व परिस्थितीमध्ये पाणीपुरवठा विनामूल्य असावा अशी शिफारस कराल.
 - (2) नळ बसवण्यासाठी आणि त्यानंतर होणाऱ्या पाणीपुरवठ्यासाठी वापरकर्त्यांनी एकदाच एक निश्चित रक्कम भरावी अशी शिफारस कराल.
 - (3) दारिद्र्यरेषेवरील लोकांनी निश्चित मासिक शुल्क भरावे तर दारिद्र्य रेषेखालील लोकांना मोफत पाणीपुरवठा द्यावा अशी शिफारस कराल.
 - (4) वापरकर्त्यांच्या पाण्याच्या वापरानुसार दारिद्र्यरेषेवरील व दारिद्र्यरेषेखालील कुटुंबांसाठी वेगवेगळे शुल्क निश्चित करण्यासाठी शिफारस कराल.

You are involved in setting up a water supply project in remote area. Full recovery of cost is impossible in any case. The income levels in the area are low and 25% of the population is below poverty line (BPL). While taking decision on pricing, you would _____.

- (1) Recommend that the supply of water should be free of charge in all respects.
- (2) Recommend that the users should pay a onetime fixed amount for installation of taps and the usage of water will be free.
- (3) Recommend that fixed monthly charges be levied on non BPL families and for BPL families water should be free.
- (4) Recommend that the users should pay a charge based on the consumption of water with the differentiated charges for non BPL & BPL families.

48. आपण राज्य क्रीडा समितीचे अध्यक्ष आहात. आपणास तक्रार मिळाली आहे की, पदक जिंकणाऱ्या कनिष्ठ वयोगटातील खेळाडूने वयाचे निकष पाच दिवसांनी ओलांडले आहेत. आपण -----.
- (1) स्पष्टीकरणासाठी स्क्रीनिंग कमिटीला विचारणा करा.
 - (2) खेळाडूला पदक परत देण्यास सांगाल.
 - (3) खेळाडूला त्याचे/तिचे वय जाहीर करण्यासाठी कोर्टाकडून मान्य प्रतिज्ञापत्र सादर करण्यास सांगाल.
 - (4) आपल्या समितीच्या सदस्यांचे विचार जाणून घ्याल आणि निर्णय द्याल.

You are the chairperson of a state committee. You have received a complaint that an athlete in junior age category, who has won a medal had crossed the age criteria by 5 days. You would -----.

- (1) Ask the screening committee for a clarification.
- (2) Ask the athlete to return the medal.
- (3) Ask the athlete to get an affidavit from the court declaring his/her age.
- (4) Ask members of your committee for their views and then give the decision.

49. आपण कालबद्ध प्रकल्प हाताळत आहात. प्रकल्प आढावा बैठकीदरम्यान आपल्याला असे आढळले की कार्यसंघ सदस्यांच्या सहकार्यांच्या अभावामुळे प्रकल्पाला उशीर होण्याची शक्यता आहे. तर आपण -----.
- (1) असहकार्याबद्दल कार्यसदस्यांना ताकीद द्याल.
 - (2) असहकार्याची कारणे पहाल.
 - (3) संघातील सदस्यांची बदली करण्यास सांगाल.
 - (4) कारणे सांगून मुदत वाढविण्यास सांगाल.

You are handing a time-bound project. During the project review meeting, you find that the project is likely to get delayed due to lack of cooperation of the team members. You would...

- (1) Warn the team members for their non-cooperation.
- (2) Look into reasons for non-cooperation.
- (3) Ask for the replacement of team members.
- (4) Ask for extension of time citing reasons.

50. एक मुलगी रात्री एकटीच तिच्या घरी जात आहे. अचानक तिच्या दुचाकीचे टायर पंक्चर होते. चार जणांच्या गटाने तिच्याशी गैरवर्तन करण्यास सुरुवात केली. आपण सर्व घटना पहात असून घटनेच्या ठिकाणी उपस्थित आहात. एक जबाबदार नागरिक म्हणून तुम्ही काय कराल?
- (1) पोलिसांना कॉल कराल आणि पोलिस येईपर्यंत त्यांच्याशी बोलून त्या गटाला व्यस्त ठेवाल.
 - (2) फक्त घटना बघाल आणि त्या ठिकाणाहून शांतपणे दूर निघून जाल.
 - (3) पुरुषांना सांगाल की, तुम्ही त्या मुलीचे नातेवाईक आहात जेणेकरून ते तिला त्रास देणार नाहीत.
 - (4) तिच्या संरक्षणासाठी पुरुषांशी भांडण कराल.

A girl is travelling alone to her home in the night. Suddenly the tyre of her bike gets punctured.

A group of four men starts to misbehave with her. You are present at the place of incident and watching this. What will you do as a responsible citizen?

- (1) Call the police and keep the group busy by talking with them until the police arrives.
- (2) Just watch the incident and silently walk away from that place.
- (3) Will tell the men that you are her relative, so that they won't bother her.
- (4) Will fight with the men for her protection.